

Hoge Raad voor de Justitie
Conseil Supérieur de la Justice

Doorlichting van het Hof van Beroep te Brussel

(in toepassing van artikel 259*bis*-12 van het Gerechtelijke wetboek)

Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 30 juni 2004

INHOUDSTAFEL

I. INLEIDING	1
1. <i>AANLEIDING TOT DE DOORLICHTING – BESLISSING VAN DE V.A.O.C. – SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP “AUDIT”</i>	<i>1</i>
2. <i>BESCHIKBARE GEGEVENS BIJ AANVANG VAN DE DOORLICHTING</i>	<i>2</i>
2.1. M.U.N.A.S.-statistieken en nota van de Eerste Voorzitters van de hoven van beroep van België	2
2.2. Muscles from Brussels.....	2
2.3. Nota van de H.R.J. over de gerechtelijke achterstand in burgerlijke zaken, meer bepaald de gegevens met betrekking tot de hoven van beroep	3
2.4. Samenwerkingsprotocol gesloten tussen de Minister van Justitie en de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel.....	3
3. <i>WERKWIJZE</i>	<i>4</i>
3.1. Briefwisseling met de eerste voorzitter van Brussel.....	4
3.2. Vragenlijst en verslag Hof van Beroep te Brussel.....	4
3.3. Briefwisseling m.b.t. de opvolging van de procedure “Franchimont”	5
3.4. Vergadering met de eerste voorzitter, twee kamervoorzitters en een afvaardiging van raadsheren	5
3.5. Interviews met de raadsheren, de plaatsvervangende raadsheren en de griffiers	5
3.6. Onderhoud met een vertegenwoordiger van het Parket-generaal	6
3.7. Bespreking binnen de H.R.J.	6
3.8. Documentatie als bijlage	6
II. DEFINITIE VAN GERECHTELIJKE ACHTERSTAND EN VOORAFGAANDE BEMERKING	7
III. ALGEMEEN KADER EN ORGANISATIE.....	8
1. <i>WETTELIJK, EFFECTIEF KADER EN ORGANISATIE</i>	<i>8</i>
2. <i>EFFECTIEF BESCHIKBARE KADER.....</i>	<i>9</i>
IV. BURGERLIJKE, HANDELS- EN FISCALE ZAKEN.....	9
1. <i>KADER EN ORGANISATIE VAN DE GEWONE KAMERS.....</i>	<i>9</i>
2. <i>KADER EN ORGANISATIE VAN DE AANVULLENDE KAMERS.....</i>	<i>11</i>
3. <i>WERKING VAN HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.....</i>	<i>12</i>
3.1. Input en (actieve) voorraad.....	12
3.2. Output of productie.....	13
3.3. Historische achterstand.....	14
3.4. Doorlooptijd na instaatstelling van zaken.....	14
3.5. Variaties per Kamer.....	16
3.6. Externe factoren.....	17
4. <i>KWALITATIEVE GEGEVENS M.B.T.DE WERKING VAN DE BURGERLIJKE KAMERS</i>	<i>17</i>
4.1. Organisatie, specialisatie en toewijzing van materies per burgerlijke kamer	17
4.2. Centrale inleiding en instaatstelling van zaken – al dan niet actieve begeleiding door de rechter – vaststelling van pleitdatum – aantal conclusies en duur van de pleidooien	18
4.3. Alleenzettelende raadsheer versus collegiale formule: aanpassingen	19
4.4. Taal	19
4.5. Plaatsvervangende raadsheren	19

4.6. Kwaliteit rechtspraak in eerste aanleg	20
4.7. Beperking hoger beroep in burgerlijke zaken.....	20
4.8. Beperking tergend en roekeloos hoger beroep	21
4.9. Betere en kortere conclusies – kortere debatten – schriftelijke procedure	21
4.10. Beperking van de motiveringsplicht.....	21
4.11. Recruitering magistraten uit eerste aanleg.....	21
4.12. Leiding van het Hof van Beroep en Besluitvorming	22
4.13. Materiële uitrusting.....	22
4.14. Ondersteuning.....	22
5. KWANTITATIEVE BENADERING.....	23
5.1. Termijnen van vaststelling.....	24
5.2. Termijn van beraad	24
5.3. Prestatienorm en aangepast effectief beschikbaar kader – Impact Protocol - Aanvullende kamers.....	24
V. STRAFZAKEN.....	25
1. KADER EN ORGANISATIE	25
2. WERKING VAN HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.....	26
2.1. Algemeen.....	26
2.2. De doorlooptijd.....	27
2.3. Zaken afkomstig van andere ressorten	30
2.4. Tussenarresten	30
2.5. Herkomst van de vonnissen waartegen beroep werd aangetekend.....	30
2.6. Behandeling van de vastgestelde zaken.....	31
2.7. Heropening van de debatten	32
2.8. Verbreking door het Hof van Cassatie.....	32
2.9. Het Hof van Assisen	32
3. GEEN ACHTERSTAND?.....	32
3.1. De wetgever	33
3.2. Het Hof en de rechtbanken van eerste aanleg.....	33
3.3. Het Hof en het parket-generaal.....	34
3.4. Het Hof en de balie	35
3.5. De griffie van het Hof.....	36
3.6. Het inzetten van referendarissen.....	36
3.7. Het Hof en de politiediensten	37
VI. AANBEVELINGEN.....	37
1. ALGEMENE AANBEVELINGEN.....	37
2. AANBEVELINGEN M.B.T. DE BURGERLIJKE KAMERS.....	38
3. AANBEVELINGEN IN STRAFZAKEN	40

I. INLEIDING

1. Aanleiding tot de Doorlichting – beslissing van de V.A.O.C. – samenstelling van de werkgroep “audit”

In het kader van de werkgroep “gerechtelijke achterstand” die binnen de Hoge Raad voor de Justitie (H.R.J.) werd opgericht, werden de hoven van beroep van het Koninkrijk ondervraagd over hun termijnen voor rechtsdagbepaling en beraadslaging.

Uit hun antwoorden, alsook uit hun respectieve jaarverslagen en de AGORA-statistieken, is gebleken dat alle hoven van beroep met een gerechtelijke achterstand geconfronteerd werden. Het Hof van Beroep te Brussel vertoonde echter de grootste achterstand.

Het onderzoek van de klachten binnen de H.R.J. met betrekking tot de traagheid van de burgerlijke procedures die bij het Hof van Beroep te Brussel aanhangig gemaakt werden, bracht eveneens een structureel probleem aan het licht.

De voorstanders van een onderzoek dat voorlopig beperkt bleef tot het Hof te Brussel deden opmerken dat de situatie van Brussel specifiek is. In Brussel waren de termijnen voor rechtsdagbepaling niet alleen twee keer langer dan die van de andere hoven, maar een aanzienlijk aantal zaken overtrof de termijn voor beraadslaging van 3 maanden in burgerlijke aangelegenheden. Bovendien heeft het Hof van Beroep te Brussel een kader van plaatsvervangende raadsheren dat niet vergelijkbaar is met dat van de andere hoven en dat lijkt geen resultaten te hebben opgeleverd.

Hoewel de H.R.J. geen specifieke klachten ontvangen heeft over de behandeling van de hogere beroepen in correctionele zaken, werd beslist eveneens gegevens in te zamelen over dat gedeelte in het kader van de doorlichting.

Hoewel het zeker wenselijk was een vergelijking te maken met de andere hoven, was dat niet haalbaar binnen een relatief korte termijn.

De Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie (V.A.O.C.) besliste in haar zitting van 4 juni 2003 om uitsluitend tot een doorlichting van het Hof van Beroep te Brussel over te gaan en heeft hiervoor een werkgroep opgericht.

Die werkgroep was samengesteld uit 3 leden-magistraten (2 Franstaligen en 1 Nederlandstalige) en 4 leden niet-magistraten (3 Nederlandstaligen en 1 Franstalige).

De statistische gegevens van het onderzoek hadden betrekking op de kalenderjaren 2000, 2001 en 2002. Niettemin werden de gegevens met betrekking tot het jaar 2003 verstrekt wanneer zij beschikbaar waren.

Het Hof van Beroep te Brussel – dat op een bijzonder constructieve wijze aan deze doorlichting heeft meegewerkt – heeft voorgesteld om het onderzoek met een jaar uit te stellen aangezien het slechts sedert 2003 over meer gedetailleerde statistische gegevens over zijn interne werking beschikt.

De werkgroep heeft beslist om niet op dat verzoek in te gaan maar heeft toch de beschikbare globale gegevens voor het jaar 2003 geanalyseerd, bijvoorbeeld de gegevens die voorkomen in het samenwerkingsprotocol dat met de Minister van Justitie gesloten werd.

De doorlichting waartoe de H.R.J. beslist heeft, beoogt na te gaan of het gebruik van de middelen waarover het Hof van Beroep beschikt, wat het personeel en de infrastructuur betreft, adequaat is om de stroom van dossiers behoorlijk te kunnen afhandelen, en aanbevelingen te formuleren zowel over de interne organisatie van het Hof als over de context waarin het Hof werkt.

Bijgevolg heeft de H.R.J. de vraag omtrent de eventuele persoonlijke verantwoordelijkheden niet gesteld.

De H.R.J. heeft zijn taak uitgevoerd uitgaande van de opdracht die de H.R.J. op lange termijn heeft. Die opdracht is meer in het bijzonder gericht op het herstellen van het vertrouwen van de burger in de gerechtelijke instellingen, en zulks in het algemeen belang, en het verbeteren van het onthaal van de rechtzoekende door die instellingen.

2. Beschikbare gegevens bij aanvang van de doorlichting

2.1. M.U.N.A.S.-statistieken en nota van de Eerste Voorzitters van de hoven van beroep van België

Op initiatief van het College van Eerste Voorzitters, heeft een werkgroep bestaande uit een magistraat van elk van de hoven van beroep in 2000 een ontwerp van M.U.N.A.S. (Moyennes Unitaires Nationales d'Activités Sectorielles) uitgewerkt. De bedoeling was om een instrument te ontwikkelen voor de evaluatie van de werklast van de hoven van beroep op basis van de productie van de laatste jaren.

In het kader van die aanpak, die slechts het kwantitatieve aspect van het werk van de hoven in aanmerking neemt, was het de bedoeling om op basis van de beschikbare statistieken de gemiddelde “productie” van arresten per magistraat (= eenheid) te bepalen, teneinde over een instrument te beschikken waarmee de behoeften aan personeel in de toekomst ingeschat kunnen worden.

2.2. Muscles from Brussels¹

Het managementproject van het vereenvoudigd en versneld in staat stellen, is er op gericht een selectie te maken van de beste, de meest efficiënte, of toch, de minst contraproductieve procesregels, de toepassing ervan te promoten en te intensifiëren in een “managementvriendelijke setting” en tegelijk het gebruik van minder efficiënte en vertragende procesregels te ontmoedigen.

In plaats van de zaken na hun inleiding zo snel mogelijk naar de kamers door te verwijzen naargelang de specialisatie van iedere kamer via de beslissing van toebedeling door de eerste voorzitter van het Hof wordt hier dat moment van toebedeling van de zaken zo lang mogelijk uitgesteld. Zolang de zaken nog niet in staat zijn blijven ze onder de vleugels van één en dezelfde centrale inleidingskamer die niet alleen het inleidingsmoment beheert maar de hele verdere instaatstelling. Die ene kamer wordt dan meteen de “centrale inleidings- en voortgangskamer”. Vanuit die “centrale kamer” wordt het in staat stellingsproces van alle burgerlijke zaken aangestuurd en gebeurt de dispatching van de zaken, van zodra ze in staat zijn om gepleit te worden, naar de pleitkamers van het Hof.

¹ Een project van rechtbankmanagement en proces management in het Hof van Beroep te Brussel. Nota van Guy Delvoie, coördinerend kamervoorzitter in het Hof van Beroep te Brussel. 6 mei 2002.

Hierbij is het belangrijk dat:

- De zaken zo eenvoudig mogelijk en sneller door de fase van in staat stelling loodsen.
- Zoveel mogelijk vermijden dat ter zitting waarop de zaken gesteld zijn voor in staat stellen, beslist moet worden om de zaak naar de rol te verwijzen.
- Ervoor te zorgen dat bij de eerst mogelijke gelegenheid de gehele in staat stelling geregeld (vastgelegd) wordt met inbegrip van de vaststellingsaanvraag om te pleiten.

2.3. Nota van de H.R.J. over de gerechtelijke achterstand in burgerlijke zaken, meer bepaald de gegevens met betrekking tot de hoven van beroep

De werkgroep “gerechtelijke achterstand” van de H.R.J. heeft in 2002 en 2003 de hoven van beroep bevestigd naar enerzijds de huidige fixatiermijnen en anderzijds naar het aantal zaken die in 2001, 2002 en 2003 meer dan drie maanden en meer dan zes maanden in beraad werden gehouden. Op basis van de resultaten van deze bevestiging kan er een voorzichtige vergelijking gemaakt worden van de omvang van de gerechtelijke achterstand in de hoven van beroep met betrekking tot burgerlijke zaken.

De resultaten tonen aan dat al de hoven een duidelijk probleem van achterstand kennen in de behandeling van gewone (niet dringende) burgerlijke zaken. Gemiddeld gezien moeten de partijen voor het Hof van Beroep te Brussel het langst wachten op een rechtsdag en deze termijn kon begin 2004 oplopen tot 28 maanden. Ook voor de Hoven te Antwerpen en Bergen moeten de partijen rekening houden met wachtermijnen van 1 tot 2 jaar vooraleer zij hun zaak kunnen pleiten. Voor het Hof van Beroep te Gent kunnen partijen meestal binnen het jaar een rechtsdag bekomen en in Luik kunnen de wachtermijnen variëren van relatief kort tot méér dan één jaar, afhankelijk van de kamer waarin de zaak behandeld wordt. Dringende zaken kunnen voor al de hoven wel binnen een redelijke termijn behandeld worden.

Ook alle hoven kennen een achterstand in het beraad. Hier zijn de resultaten van het Hof van Beroep te Brussel het meest opvallend. Zowel voor de Nederlandse (NL) als Franse (F) taalrol gold in 2003 dat méér dan één op drie zaken buiten een termijn van drie maanden werden uitgesproken en méér dan één op tien zaken zelfs buiten een termijn van zes maanden. Hoewel in de andere hoven ook heel wat zaken méér dan drie maanden in beraad werden gehouden, waren de meeste van deze zaken wel binnen de zes maanden uitgesproken. Zo hadden de Hoven te Luik en Antwerpen bijna al de zaken met een beraadstermijn van meer dan drie maanden (de achterstand) wel uitgesproken binnen de zes maanden. De Hoven te Bergen en Gent hadden respectievelijk 81% en 76% van hun achterstand weggewerkt en voor het Hof te Brussel NL was dit iets meer dan tweederde. Het Hof te Brussel F daarentegen had slecht iets meer dan de helft van zijn achterstand na zes maanden weggewerkt.

2.4. Samenwerkingsprotocol gesloten tussen de Minister van Justitie en de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel

Op 12 maart 2004 werd er een samenwerkingsprotocol ondertekend tussen de Minister van Justitie en de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel teneinde een geheel van middelen te mobiliseren en aan weerszijden middelen en methodes te implementeren die gericht zijn op het verbeteren van het niveau van prestaties en doeltreffendheid van de betrokken gerechtelijke instanties, met de bedoeling om geleidelijk de termijn voor rechtsdagbepaling van de zaken in te korten en aldus de gerechtelijke achterstand te bestrijden.

De maatregelen die in het kader van onderhavig protocol werden genomen hebben betrekking op de volgende aspecten:

- een uitbreiding van het kader van magistraten;
- het gerechtelijk personeel;
- het beheer van de human resources en de werkmethodes;
- de coördinatie van de zittingen tussen het Hof van Beroep, het Parket-generaal en de politiediensten van Brussel (overbrenging van de gedetineerden);
- de gerechtelijke lokalen;
- informaticamateriaal en de kantooruitrusting.

Het protocol is van kracht geworden van zodra het ondertekend werd door de verschillende betrokken partijen met uitzondering echter van de fiche bijlage 1 met betrekking tot de uitbreiding van het kader van magistraten en de fiche bijlage 2 met betrekking tot de versterking van het gerechtelijk personeel (griffiers en administratief personeel).

De H.R.J. werd niet op de hoogte gebracht van de onderhandelingen, die aangevat werden na het opstarten van de doorlichting en het aantreden van de nieuwe federale regering, tussen de minister en de Eerste Voorzitters (apart) van Antwerpen en Brussel. Die besprekingen, die in alle discretie werden gevoerd, hebben geleid tot de ondertekening van het voormelde protocol dat een uitbreiding van het kader van die twee rechtsgebieden voorziet.

Die protocollen geven geen duidelijke uitleg over de criteria, noch de wederzijdse samenhang, die voor de Hoven van Beroep van Brussel en Antwerpen werden toegepast met het oog op een uitbreiding van het kader.

3. Werkwijze

3.1. Briefwisseling met de eerste voorzitter van Brussel

Bij een schrijven van 8 juli 2003 kondigde de werkgroep de doorlichting aan de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep aan en nodigde hem uit op een vergadering op 10 september 2003 teneinde de problematiek van de gerechtelijke achterstand een eerste maal te analyseren.

3.2. Vragenlijst en verslag Hof van Beroep te Brussel

Een ontwerp van vragenlijst – die een algemeen gedeelte omvat met betrekking tot het kader en de organisatie van het Hof van Beroep, een gedeelte met betrekking tot de gegevens over de burgerlijke, fiscale en handelszaken en een derde gedeelte dat betrekking heeft op de strafzaken – werd op 9 september 2003 gericht aan de eerste voorzitter teneinde zijn advies in te winnen op 10 september 2003 en een definitieve vragenlijst te kunnen voorbereiden.

Op 10 september 2003 kwam de werkgroep bijeen in aanwezigheid van de Eerste Voorzitter. Bij die gelegenheid werd laatstgenoemde verzocht om een commissie samen te stellen belast met het beantwoorden van de voormelde vragenlijst.

Die commissie heeft in drie stappen op de vragenlijst geantwoord. Op 7 november 2003 ontving de H.R.J. de antwoorden met betrekking tot de kwantitatieve gegevens in correctionele zaken, op 9 december 2003 de antwoorden met betrekking tot de burgerlijke, fiscale en

handelszaken en ten slotte op 28 januari 2004 een ingebonden verslag met daarin de antwoorden op de drie gedeelten van de vragenlijst.

3.3. Briefwisseling m.b.t. de opvolging van de procedure “Franchimont”

Een eerste analyse van de gegevens in strafzaken wees op een niet bevredigende behandeling van de “Franchimont-zaken” op het niveau van de Kamer van Inbeschuldigingstelling (K.I.). De werkgroep heeft beslist daaraan aandacht te besteden en zijn onderzoek te verdiepen.

Op 18 december 2003 richtte hij een brief:

- aan de eerste voorzitter van het Hof van Beroep om hem op de hoogte te brengen van zijn beslissing om bij de griffie van het onderzoek van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel en de griffie van de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep verschillende elementen in te zamelen teneinde de lijst te verkrijgen van de handelingen en/of verzoekschriften tot hoger beroep en de arresten die werden uitgesproken na die beroepen en dat voor wat betreft de bepalingen van de zogenaamde wet Franchimont, de procedureregelingen en de wet van 15 december 1980 (Vreemdelingenpolitie) voor de jaren 2001, 2002 en 2003;
- aan de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg teneinde deze informatie te vernemen.

Op 28 januari 2004 stuurde de griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg aan de werkgroep de gevraagde informatie met betrekking tot correctionele zaken. De Eerste Voorzitter heeft van zijn kant die informatie aangevuld op 1 maart 2004.

3.4. Vergadering met de eerste voorzitter, twee kamervoorzitters en een afvaardiging van raadsheren

Er werd door de werkgroep een eerste bespreking georganiseerd van het integraal verslag van het Hof van Beroep.

Alvorens alle nuttige aanbevelingen te formuleren, werd er een geheel van eerste vaststellingen en een analytische extrapolatie geformuleerd en op 18 februari 2004 toegestuurd aan de eerste voorzitter die bij diezelfde gelegenheid werd uitgenodigd tot een tweede gedachtewisseling teneinde de reactie van het Hof te kennen en methoden te formuleren om de gerechtelijke achterstand weg te werken.

Die ontmoeting, waarbij zich de kamervoorzitters en verschillende magistraten van het Hof gevoegd hebben, vond op 9 maart 2004 plaats.

Een derde vergadering werd georganiseerd op 29 maart 2004 op het Hof van Beroep teneinde de discussie voort te zetten.

3.5. Interviews met de raadsheren, de plaatsvervangende raadsheren en de griffiers

Teneinde de ingezamelde gegevens aan te vullen en de persoonlijke mening van magistraten te kennen, op basis van een niet vooraf meegedeelde vragenlijst, heeft de werkgroep vertrouwelijke gesprekken gevoerd onder de vorm van interviews.

Op 30 maart 2004 werd aan de griffie van het Hof van Beroep telefonisch een samenstelling van de kamers gevraagd.

Er werden twaalf raadsheren, twee plaatsvervangende raadsheren een hoofdgriffier en een griffier gehoord. Zij waren niet vooraf op de hoogte van de vragenlijst.

De interviews werden georganiseerd op 20, 27, 29 april 2004, 13, 28 mei 2004.

Elke interview volgde een gestructureerd schema van aan de functie aangepaste vragen. Deze gingen over de volgende thema's: de beroepsloopbaan van de magistraat en zijn aanstelling bij het Hof, zijn opinie over de werking van het Hof, zijn mening over de vertragingen in de rechtsdagbepalingen en de uitspraken, de rol van het beroep en de motivatie van de arresten, de werkmethodes.

3.6. Onderhoud met een vertegenwoordiger van het Parket-generaal

Uit de doorlichting is gebleken dat bepaalde vertragingen te wijten waren aan een probleem in de rechtsdagbepalingen van de strafzaken bij het Hof van Beroep.

Op 2 april 2004 richtte de werkgroep een brief aan de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel om hem daarvan op de hoogte te brengen en hem de wens over te maken om een magistraat van het Parket-generaal te horen die verantwoordelijk is voor het toezicht op de dienst van de rechtsdagbepalingen.

De Advocaat-generaal die door de Procureur-generaal belast werd met alle aspecten die tot de correctionele zittingen behoren, werd op 28 mei 2004 door de werkgroep gehoord.

3.7. Bespreking binnen de H.R.J.

Na afloop van al het voorafgaande heeft de V.A.O.C. een interne discussie gevoerd teneinde de basis te leggen voor het verslag dat op 21 juni werd goedgekeurd door de V.A.O.C. en op 30 juni 2004 door de Algemene Vergadering van de H.R.J.

3.8. Documentatie als bijlage

- Bijlage 1: Nota van de Eerste Voorzitters van de hoven van beroep te België (M.U.N.A.S.)
- Bijlage 2: Het stelsel "Delvoie" van instaatstelling ("Muscles from Brussels")
- Bijlage 3: Nota van de H.R.J. over de gerechtelijke achterstand in burgerlijke zaken, meer in het bijzonder de gegevens met betrekking tot de hoven van beroep
- Bijlage 4: Protocol gesloten tussen de Minister van Justitie en het Hof van Beroep te Brussel
- Bijlage 5: Briefwisseling met de Eerste Voorzitter van Brussel
- Bijlage 6: Vragenlijst van de V.A.O.C. en verslag van het Hof van Beroep te Brussel
- Bijlage 7: Briefwisseling m.b.t. de opvolging van de procedure "Franchimont"
- Bijlage 8: Vragenlijst voorgelegd aan de verschillende raadsheren die individueel ondervraagd werden
- Bijlage 9: Nota van de hoofdgriffier van het Hof van Beroep
- Bijlage 10: Protocol gesloten tussen het Hof van Beroep te Brussel en de Balie
- Bijlage 11: Nota van Stefaan Raes met betrekking tot beperking van de rechtsmiddelen.
- Bijlage 12: Nota van Ghislain Londers met betrekking tot het motiveren van de beslissingen.
- Bijlage 13: Rapport d'activité du service des référendaires et juristes contractuels affectés à la Cour d'appel de Bruxelles, 1er septembre 2002 – 30 juin 2003

II. DEFINITIE VAN GERECHTELIJKE ACHTERSTAND EN VOORAFGAANDE BEMERKING

De werkgroep heeft niet onderzocht wat een optimale doorlooptermijn (van de datum van instaatstelling tot de datum van uitspraak) is voor de behandeling van burgerlijke en correctionele procedures in hoger beroep. De werkgroep heeft wel een aantal kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van de procedures in hoger beroep te Brussel onderzocht en verbeteringen gesuggereerd die ofwel het werk kunnen zijn van het Hof zelf, ofwel afhangen van wetgevende initiatieven.

Voor de burgerlijke procedures heeft de werkgroep aan de hand van het huidige (en te verwachten) daadwerkelijk inzetbaar aantal magistraten proberen te berekenen welke verkorting van de wachttijden (tussen de datum van instaatstelling en de datum van pleidooien) mogelijk is en, bij wijze van voorbeeld, bekeken welke omkadering nodig is om de wachttijd van 28 maanden tot 12 maanden terug te brengen en de gemiddelde termijn van beraad tot maximum drie maanden te beperken.

Traditioneel wordt in burgerlijke zaken de gerechtelijke achterstand enkel bepaald aan de hand van de duur van de fixatietermijn en de beraadtermijn. In een burgerlijke procedure zijn immers de partijen zelf verantwoordelijk voor het in gereedheid brengen van hun zaak en is het rechtscollege verantwoordelijk voor enerzijds het verlenen van een rechtsdag binnen een redelijke termijn, en anderzijds – eens de zaak in beraad werd genomen – het uitspreken van een eindbeslissing binnen een redelijke termijn.

Deze twee criteria kunnen niet zonder meer worden overgenomen voor het meten van gerechtelijke achterstand in strafzaken.

Enerzijds is immers in graad van beroep het openbaar ministerie (mee) verantwoordelijk voor het 'in staat stellen' van de strafzaken en kan er dus reeds sprake zijn van achterstand tijdens de periode van het in gereedheid brengen van de zaak. Het is evenwel bijzonder moeilijk om te bepalen vanaf wanneer men mag spreken van vertraging op het niveau van de in staatstelling van een strafdossier. Het is alleszins onmogelijk om een algemene termijn te definiëren die toepasselijk is op alle opsporingsonderzoeken/gerechtelijke onderzoeken, waarbij overschrijding van die termijn noodzakelijkerwijs zou inhouden dat moet worden aangenomen dat het dossier vertraging heeft opgelopen. Elk dossier is immers verschillend en de termijn die nodig is voor de instaatstelling is afhankelijk van tal van variabelen (hoe complex is het dossier, hoeveel verdachten zijn er, zijn er in het dossier al dan niet vreemdelingen betrokken, ...). In deze materie lijkt het enige objectieve vergelijkingsselement te bestaan in eventuele perioden van inactiviteit die op rekening te brengen zijn van de gerechtelijke overheid². In de huidige stand van zaken lijkt het evenwel niet mogelijk om met behulp van informaticatoepassingen de eventuele perioden te bepalen waarbinnen geen enkele onderzoeksoopdracht meer werd uitgevoerd in een opsporingsonderzoek of gerechtelijk onderzoek.

Anderzijds is ook de periode tussen het in gereedheid zijn van de strafzaak en het moment waarop de zaak voor de rechter kan behandeld worden, niet steeds een valabel criterium voor het meten van gerechtelijke achterstand in strafzaken. Het openbaar ministerie (eerste aanleg)

² *Mutatis mutandis*, zie de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens inzake overschrijding van de redelijke termijn.

kan eventueel bewust wachten met het aanvragen van een rechtsdag om bijvoorbeeld de zaak via bemiddeling af te handelen.

Er bestaan wel objectief meetbare momenten om de doorlooptijden van strafzaken te meten op het niveau van de hoven van beroep, met name:

- de datum van instelling van hoger beroep, tot
- de datum van de rechtsdag (waarop de zaak effectief behandeld wordt), tot
- de datum van het eindarrest.

De werkgroep heeft het Hof dan ook gevraagd een beeld te geven van deze doorlooptijden in strafzaken.

III. ALGEMEEN KADER EN ORGANISATIE

1. Wettelijk, effectief kader en organisatie

Tabel 1 : wettelijk en effectief kader

	Raadsheren (met inbegrip van eerste voorzitter en kamer- voorzitters)		Eerste voorzitter		Kamer- voorzitters		Raadsheren		Plaatsvervan- gende raadsheren		Raadsheren aangewezen op basis van art. 113 <i>bis</i> Ger. W..	
	W ³	E ⁴	W	E	W	E	W	E	W	E	W	E
1/01/2000	56	54	1	1	16	16	39	37	42	37	-	0
1/01/2001	56	52	1	1	16	16	39	35	42	37	-	0
1/01/2002	62	54	1	1	16	15	45	38	54	35	-	0
1/01/2003	62	61	1	1	16	17	45	43	54	48	-	0

Het wettelijke kader van de gewone kamers van het Hof van Beroep te Brussel op 1 januari 2002 omvatte **62 beroepsmagistraten**. Het effectieve kader bestond uit **54 magistraten**. Het verschil wordt verklaard door plaatsen die nog vacant zijn en door magistraten die een voltijdse opdracht hebben buiten het Hof. Per 1 januari 2003 was het effectief kader met 61 magistraten ingevuld. En wanneer het Protocol van toepassing wordt (in principe in 2005) zal het Hof 70 magistraten tellen. De extra 9 magistraten (6 plus 3 in overtal) worden toegewezen aan de burgerlijke kamers.

Eén raadsheer is voltijds gedelegeerd bij het Hof van Assisen, een andere raadsheer is voltijds gedelegeerd als voorzitter van de Kansspelencommissie, een andere raadsheer is gedelegeerd bij de H.R.J. en één raadsheer heeft een bijzondere opdracht bij de Europese Commissie. Onder andere externe opdrachten vallen bvb het voorzitterschap van de tuchtcommissie van de federale politie en een deeltijdse delegatie bij de documentatiedienst van het Hof van Cassatie.

Daarnaast zetelen een aantal raadsheren ook in interne commissies van het Hof van Beroep.

Een volledig bijgewerkte lijst van de delegaties is niet beschikbaar.

³ Wettelijk kader.

⁴ Effectief kader.

Het Hof van Beroep telt naast de Eerste Voorzitter zeventien Kamervoorzitters in 2003. Naast de Eerste Voorzitter die Franstalig is hebben vijf Nederlandstalige Kamervoorzitters de wettelijke kennis van de andere landstaal.

Van de 45 raadsheren (in 2003) hebben er 23 de wettelijke kennis van de andere landstaal (14 NL en 9 F). Twee Franstalige raadsheren hebben het eerste taalexamen met vrucht afgelegd.

Met ingang van 31 oktober 2003 telde het Hof van Beroep 61 magistraten en alhoewel het Hof in principe paritair is samengesteld, de Eerste Voorzitter uitgezonderd, is er een meerderheid van 33 Franstalige tegen 28 Nederlandstalige raadsheren.

Het Hof van Beroep komt bijeen in algemene vergaderingen die wettelijk moeten worden gehouden. In 2002 kwam het Hof 18 maal in algemene vergadering, hetgeen naar schatting van het Hof leidde tot een “productieverlies” van 360 werkdagen (of zowat 6 per magistratuur).

De beleidsbeslissingen van het Hof worden voorbereid in informele werkgroepen, waarvan er één bestaat uit de Eerste Voorzitter en de zeventien kamervoorzitters.

2. Effectief beschikbare kader

Het **effectief beschikbare kader** van het Hof van Beroep te Brussel – het aantal magistraten dat op voltijdse basis deel neemt aan de zittingen en arresten velt – bedroeg op 1 januari 2002 47,23 eenheden, afgerond 47 magistraten. Statistisch is dit is een “bezettingsgraad” van (47,23/ 54) **87,46%**.

Met toepassing van deze zelfde gemiddelde bezettingsgraad van 87,46% werden er, statistisch, gemiddeld (61 x 87,46% =) **53,35** magistraten ingezet in 2003.

IV. BURGERLIJKE, HANDELS- EN FISCALE ZAKEN

1. Kader en organisatie van de gewone kamers

Per 1 januari 2002 waren er gemiddeld **33** magistraten toegewezen aan de gewone burgerlijke kamers (met inbegrip van de jeugdkamer). Per 1 januari 2003 steeg dit gemiddelde aantal tot **41** magistraten in de gewone burgerlijke kamers.

Met toepassing van de gemiddelde bezettingsgraad van 87,46% werden er, statistisch, gemiddeld (33 x 87,46% =) **28,86 (29)** magistraten ingezet in de gewone burgerlijke kamers voor de afhandeling van burgerlijke zaken. In 2003 steeg dit aantal naar (41 x 87,46%=) **35,86 (36)** magistraten.

Deze magistraten zijn toebedeeld aan (veertien) burgerlijke kamers die elk welbepaalde materies behandelen. Sommige kamers zetelen uitsluitend in het Frans of het Nederlands andere zetelen in de twee talen op een zelfde zitting, andere kamers zetelen dan weer, met een zelfde samenstelling, afwisselend in het Frans en het Nederlands. In die toebedeling van materies is er een gelijklopendheid tussen de Franstalige en Nederlandstalige kamers.

Deze materies worden onder de hiernavolgende algemene noemers gerangschikt:

- A. Burgelijke en handelszaken
 - A.1. Staat der Personen
 - A.2. Echtscheidingsprocedure
 - A.3. Zakenrecht
 - A.4. Intellectuele rechten
 - A.5. Familiaal vermogensrecht
 - A.6. Erfenissen, Schenkingen en Testamenten
 - A.7. Overeenkomsten (zonder bouwzaken, pacht, transport en verzekeringen)
 - A.8. Huurcontract
 - A.9. Bouwzaken (uitgezonderd aanbestedingen)
 - A.10. Verzekeringen
 - A.11. Betwistingen met de Overheid
 - A.12. Beroepsaansprakelijkheid
 - A.13. Aansprakelijkheid Onrechtmatige Daad (artikel 1382 BW)
 - A.14. Louter schade en schadeloosstelling
 - A.15. Handelspraktijken
 - A.16. Vennootschappen
 - A.17. Bankwezen
 - A.18. Faillissement
 - A.19. Gerechtelijk Akkoord
 - A.20. Transport van goederen
 - A.21. Zeerecht
 - A.22. Wrakingsprocedure
 - A.23. Beslagprocedure
 - A.24. Pandverzilvering
 - A.25. Exequatur
 - A.26. Scheidsrechterlijke uitspraken
 - A.27. Kortgeding (geen voorlopige maatregelen in echtscheiding)
 - A.28. Herroeping van gewijsde
- B. Jeugdzaken
- C. Fiscale zaken
 - C.1. Directe belastingen
 - C.2. Indirecte belastingen
- D. Kieszaken
- E. Tuchtzaken
- F. Milieurecht
- G. Rechtsbijstand
- H. Natuurramp

Daarnaast zijn er nog de bijzondere bevoegdheden in zaken die wettelijk enkel tot het ressort van het Hof van Beroep te Brussel behoren zoals deze bepaald in de artikelen 602-3°, 603-4°, 605bis en 605ter (deze laatste twee toevoegingen moeten nog in werking treden) van het Gerechtelijk Wetboek, in de wet van 5 augustus 1991 tot bescherming van de economische mededinging, in artikel 2 van de wet van 17 januari 2003 met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector, in de eenvormige Benelux-Merkenwet van 19 maart 1962 en de eenvormige Beneluxwet van 25 oktober 1966 betreffende tekeningen en modellen, in artikel 95 van het KB van 12 maart 2003 betreffende het gebruik van spoorweginfrastructuur en in het artikel 180Bis van het Kieswetboek.

In deze bijzondere materies werden er in 2002 in het totaal 15 arresten gewezen.

Tijdens de gerechtelijke vakantie (juli en augustus) zetelen raadsheren die in principe enkel burgerlijke zaken behandelen, ook in de correctionele vakantiekamers.

De samenstelling van de kamers is vrij stabiel. Er wordt met andere woorden weinig van kamer gewisseld.

De meeste burgerlijke kamers organiseren twee collegiale zittingen per week en elke magistraat zetelt één keer om de drie weken als alleenzetelend raadsheer. Een bijzitter per kamer zit één maal per week voor die is samengesteld uit plaatsvervangende raadsheren. Sommige kamers (bvb de fiscale kamer) zetelen altijd collegiaal; andere dan weer enkel met alleenzetelende raadsheren.

Het aantal gewone zittingen in burgerlijke zaken bedroeg 1845 in 2002 (426 voor de correctionele kamers).

2. Kader en organisatie van de aanvullende kamers

Het wettelijke kader van de plaatsvervangende magistraten bedroeg **54** in 2002 van wie er **35** effectief zetelden in dat jaar, **48** in 2004 (zie tabel 1). Er zijn twaalf aanvullende kamers. Zij zetelen collegiaal en worden voorgezeten door een beroepsmagistraat en aangevuld door twee plaatsvervangende raadsheren.

Zij hebben tot in 2003 gezeteld in zaken van de zogeheten wettelijk bepaalde historische achterstand⁵. Zij zijn gekoppeld aan de gewone kamers en in principe, behandelen zij de achterstandszaken in de desbetreffende materies.

De aanvullende kamers zetelden 343 maal in 2002

⁵ Zaken waarvoor een rechtsdag is bepaald (voor 13/02/1998) die meer dan een jaar verwijderd is van 13 februari 1998 en waarvoor op deze datum nog geen rechtsdag is bepaald, hoewel die was aangevraagd. (Art 109ter Ger.W).

3. Werking van het Hof van Beroep te Brussel

3.1. Input en (actieve) voorraad

Tabel 2: gemiddelde input

	2000		2001		2002	
	FR	NL	FR	NL	FR	NL
Totaal FR/NL	2268	2015	2125	1872	2130	1715
TOTAAL	4283		3997		3845	

De gemiddelde input (ingeleide hogere beroepen) over de periode 2000-2001- en 2002 bedroeg afgerond **4.042** zaken. Deze input is licht afgenomen van **4.283** zaken in 2000 naar **3.845** zaken in 2002 en **3.840⁶** in 2003.

Tabel 3: aantal hangende zaken

01/01/01			01/01/02			01/01/03		
FR	NL	TOTAAL	FR	NL	TOTAAL	FR	NL	TOTAAL
9923	13088	23011	9361	12614	21975	8719	11808	20527

Het aantal hangende zaken (dat nog op de rol staat) bedroeg einde 2002 in het totaal **20.527**, afnemend van **23.011** einde 2000 naar **21.975** in 2001. Eind 2003 was het totaal aantal hangende zaken nog **20.220** waarvan er **882** ambtshalve werden weggelaten⁷⁸. Onder deze zaken zouden vele honderde zaken niet meer “actief” zijn omdat bvb in fiscale zaken een wetswijziging het de Belastingadministratie bijna onmogelijk maakt hangende procedures te activeren, terwijl in andere procedures de partijen het belang in een verdere afwikkeling verloren hebben, zodat de werkelijke voorraad wellicht om en bij de **(16.000)** dossiers bedraagt.

Tabel 4: aantal zaken, dat na Cassatie van een arrest van een ander Hof van Beroep, door het Hof van Beroep te Brussel behandeld werd.

	Antwerpen	Bergen	Gent	Luik	TOTAAL
2000	18	9	9	10	46
2001	13	2	8	16	39
2002	12	5	17	6	40

In 2002 behandelde het Hof van Beroep te Brussel 40 zaken na verwijzing door het Hof van Cassatie. Het Hof van Cassatie houdt bij de verwijzing van verbroken arresten naar de diverse hoven van beroep, rekening met de achterstand die deze hoven hebben. Er werden minder zaken naar het Hof van Beroep te Brussel verwezen.

⁶ Cijfer gehaald uit het samenwerkingsprotocol tussen de Minister van Justitie en de Eerste Voorzitter van het Hof van beroep van Brussel.

⁷ Cijfers gehaald uit het samenwerkingsprotocol tussen de Minister van Justitie en de Eerste Voorzitter van het Hof van beroep van Brussel.

⁸ Ieder jaar spreken de rechtscolleges de ambtshalve weglating van de rol uit van al de zaken waarin gedurende drie jaren geen enkel (procedureel) initiatief werd genomen, tenzij er een verzoek tot handhaving wordt ingediend door een der partijen. Na weglating van de rol kunnen deze zaken – na betaling van de rolrechten- terug op de rol worden ingeschreven, en behandeld worden door het rechtscollege (artikel 730§2 Gerechtelijk Wetboek).

3.2. Output of productie

Tabel 5: gemiddelde output

	Totaal
2000	5.505
2001	5.016
2002	5.319

De gemiddelde output (arresten en weglatingen van de rol) over diezelfde periode van de gewone en aanvullende kamers bedroeg **5.280** zaken.

Tabel 6: aantal zaken beëindigd door eindarrest of andere beslissingen “met beëindiging zaak”(gewone kamers)

	Totaal
2000	3.105
2001	2.963
2002	2.941

Gemiddeld werden over diezelfde periode **3.003** arresten en eindbeslissingen gevelde door de gewone burgerlijke kamers. Als wij ons baseren op de cijfers van 2002, betekent dit dat “**28,86**” effectief beschikbare magistraten in 2002 in het totaal 2.941 arresten en eindbeslissingen hebben gevelde, of een gemiddelde van **102⁹¹⁰** arresten per magistratuur.

Tijdens de gesprekken met raadsheren is gebleken dat in sommige burgerlijke kamers het aantal arresten per jaar niet hoger ligt dan 78.

Het statistisch gemiddelde van 102 arresten wijkt af van de gegevens over de productie die vervat zijn in de M.U.N.A.S. Het College van de Eerste Voorzitters heeft berekend dat er op federaal niveau gemiddeld **92,25** “*arresten met intellectuele inbreng*” per raadshere in burgerlijke zaken (en **85,34** in correctionele zaken) worden gewezen¹¹.

Deze afwijking is waarschijnlijk te verklaren doordat de statistieken van het College van Eerste Voorzitters het gemiddelde van het gehele land betreffen en gebaseerd zijn op de “productie” van de voorgaande jaren, namelijk in globo van 1998 – 2001.

⁹ Indien men zich baseert op het aantal arresten per eerste rechtsmacht en per materie (cijfers uit het verslag van de eerste voorzitter opgesteld ter beantwoording van de door de HRJ voorgelegde vragenlijst), bedraagt het totale aantal arresten 3038 voor het jaar 2002 en het gemiddeld aantal arresten per magistratuur 105.

¹⁰ Indien men zich baseert op het aantal arresten per kamer met een onderscheid tussen de arresten waarbij de termijn voor uitspraak minder dan één maand, minder dan drie maanden, minder dan zes maanden of meer bedroeg (cijfers uit het verslag van de eerste voorzitter opgesteld ter beantwoording van de door de H.R.J. voorgelegde vragenlijst), bedraagt het totale aantal arresten 3101 voor het jaar 2002 en het gemiddeld aantal arresten per magistratuur 107.

¹¹ Nota over de M.U.N.A.S. van de Hoven van Beroep, 27 augustus 2003.

Tabel 7: aantal zaken beëindigd door eindarrest of andere beslissingen “met beëindiging zaak”(aanvullende kamers)

	Totaal
2000	869
2001	790
2002	800

In 2002 velden de aanvullende kamers **800** arresten¹².

3.3. Historische achterstand¹³

Op 1 januari 2002 bedroeg de historische achterstand, zoals wettelijk bepaald, **2.128** zaken en is, naar verluidt, thans volledig weggewerkt door het organiseren van de aanvullende kamers en de inzet van plaatsvervangende magistraten.

3.4. Doorlooptijd na instaatstelling van zaken

Tabel 8: algemeen totaal “in staat”

1/01/00			1/01/01			1/01/02			1/01/03		
N	F	Totaal	N	F	Totaal	N	F	Totaal	N	F	Totaal
3.943	4.154	8.097	4.209	4.644	8.853	4.278	4.955	9.233	3.985	4.913	8.898

Het totale aantal zaken dat in staat was om te worden vastgesteld voor pleidooien nam toe van **8.097** (3.943 N / 4.154 F) einde 1999 naar **8.898** (3.985 N / 4.913 F) einde 2002.

Tabel 9:

	2000			2001			2002		
	N	F	Totaal	N	F	Totaal	N	F	Totaal
Nieuw in staat	1.854	2.184	4.038	1.433	1.799	3.232	1.406	1.966	3.372
Waarvan dringend	164	192	356	101	159	260	134	141	275
% dringend	8,85%	8,79%	8,82%	7,05%	8,84%	8,04%	9,53%	7,17%	8,16%

Daarentegen daalde het aantal nieuwe zaken die in staat zijn van **4.038** (1.854 N / 2.184 F) in 2000 naar **3.372** (1.406 N / 1.966 F) in 2002, waarvan “dringend”, resp. 356 en 275.

De Nederlandstalige zaken die in staat zijn daalden constant van **1.854** in 2000, naar **1.433** in 2001 en **1.406** in 2002.

De Franstalige zaken die in staat zijn daalden van **2.184** in 2000 naar **1.799** in 2001 en stegen weer tot **1.966** in 2002.

¹² Indien men zich baseert op het aantal arresten per kamer met een onderscheid tussen de arresten waarbij de termijn voor uitspraak minder dan één maand, minder dan drie maanden, minder dan zes maanden of meer bedroeg (cijfers uit het verslag van de eerste voorzitter opgesteld ter beantwoording van de door de H.R.J. voorgelegde vragenlijst), bedraagt het totale aantal arresten 828 voor het jaar 2002.

¹³ Zie voetnoot 5.

Tabel 10 : gewone kamer (met één en met drie magistraten door elkaar genomen)

Voor een zaak in staat op	1 sept/00	1 sept/01	1 sept/02	1 sept/03
Bedroeg de gemiddelde wachttijd	23 maanden	29,5 maanden	32,5 maanden	28,5 maanden

De gemiddelde wachttijd voor de afhandeling van een zaak die NIET als dringend is aangemerkt (*tijd tussen de datum dat de zaak in staat is en datum van pleidooien*) bedroeg **32,5** maanden per 1 september 2002 (gedaald tot **28,5** maanden per 1 september 2003).

Tabel 11: kamers met één magistraat

Voor een zaak in staat op	1 sept/00	1 sept/01	1 sept/02	1 sept/03
Bedroeg de gemiddelde wachttijd	25,5 maanden	31 maanden	35,5 maanden	31 maanden

Tabel 12: kamers met drie magistraten

Voor een zaak in staat op	1 sept/00	1 sept/01	1 sept/02	1 sept/03
Bedroeg de gemiddelde wachttijd	21 maanden	28 maanden	29,5 maanden	25,5 maanden

De wachttijd ligt beduidend hoger voor kamers met één magistraat (resp. **35,5** en **31** maanden) dan voor kamers met drie magistraten (resp. **29,5** en **25,5** maanden).

De gewone kamers velden in 2002 in het totaal **3.101**¹⁴ arresten. Daarvan bedroeg de gemiddelde termijn van beraad voor **1.501** (48,4%) zaken één maand, voor **895** (28,86%) zaken was een beraad van maximum 3 maanden nodig, **507** (16,35%) zaken werden in maximum 6 maanden beslist en **198** (6,39%) zaken werden buiten de termijn van 6 maanden afgehandeld.

De aanvullende kamers velden **828**¹⁵ arresten in 2002, waarvan **160** (19,32%) binnen een termijn van één maand, 292 (35,27%) binnen een termijn van 3 maanden, nog eens 221 (26,95%) binnen een termijn van 6 maanden en 155 (18,72%) buiten de termijn van zes maanden.

De cijfers die de Hoge Raad ontvangen heeft van het Hof in het kader van het onderzoek naar de gerechtelijke achterstand in burgerlijke zaken geven nochtans een ander beeld van de achterstand in het beraad in het Hof van Beroep te Brussel. Bij dit onderzoek werd gevraagd naar het aantal arresten (eind- en tussenarresten) dat meer dan 3 maanden (= 90 dagen) in beraad werd gehouden in 2001, 2002 en 2003. Voor 2003 werd ook gevraagd naar het aantal arresten dat meer dan 6 maanden (=180 dagen) in beraad werd gehouden. Het grote verschil tussen deze cijfers voor de achterstand in de beraadstermijn kan niet dadelijk worden verklaard: al de cijfers werden door het Hof van Beroep zelf overgemaakt. Wellicht werden andere telmethoden en/of andere criteria weerhouden.

¹⁴ Zie voetnoot 9.

¹⁵ Zie voetnoot 11.

Tabel 13: achterstand in het beraad van burgerlijke zaken voor het Hof van Beroep te Brussel in 2001, 2002 en 2003

Hof van Beroep Brussel	Arresten > 90 dagen in beraad (%)			Arresten > 180 dagen in beraad (%)
	2001	2002	2003	2003
Franstalig	587 (27,93%)	658 (29,83%)	826 (34,60%)	386 (16,17%)
Nederlandstalig	637 (31,68%)	672 (36,44%)	715 (34,13%)	254 (12,12%)
Totaal	1.224 (29,76%)	1.330 (32,84%)	1.541 (34,38%)	640 (14,28%)

In vergelijking met de andere hoven van beroep heeft het Hof te Brussel duidelijk een grotere achterstand in het beraad van de burgerlijke zaken:

Tabel 14: achterstand in het beraad van burgerlijke zaken voor al de hoven van beroep in 2003¹⁶

Hof van beroep	Arresten > 90 dagen in beraad (%)	Arresten > 180 dagen in beraad (%)
Antwerpen	662 (16,01%)	57 (1,38%)
Bergen	209 (13,26%)	40 (2,54%)
Brussel	1.541 (34,38%)	640 (14,28%)
Gent	579 (14,66%)	140 (3,54%)
Luik	198 (8,38%)	8 (0,34%)

Aldus bedroeg de totale doorlooptijd tot en met de uitspraak gemiddeld ongeveer (32,5 + 2) 34,5 maanden in 2002 (*en (28,5 + 2=) 30,5 maanden in 2003*).

3.5. Variaties per Kamer

Het aantal zaken dat behandeld wordt per kamer verschilt vrij grondig en ook de termijn van beraad. Voor de pleitkamers varieert het percentage van het aantal zaken waarin binnen de maand wordt uitgesproken tussen 72,73% en 27,10%, het percentage van de zaken die binnen de drie maanden wordt uitgesproken varieert tussen de 40,77% en 3,23%, het percentage van de zaken die binnen de zes maanden wordt uitgesproken tussen de 34,27% en 1,61% en het percentage van de zaken uitgesproken na meer dan zes maanden varieert van 38,71 tot 0,27%.

Doordat sommige magistraten in meerdere kamers zetelen kan ook niet worden nagetrokken of er een (groot) productiviteitsverschil bestaat per kamer, dan wel per magistraat. Ook kan niet worden nagegaan of de complexiteit van de behandelde materies een uitleg kan zijn voor de verschillen.

¹⁶ Deze cijfers werden voor al de hoven op eenzelfde manier geteld via het statistiekprogramma (AGORA) en zijn dus onderling vergelijkbaar.

3.6. Externe factoren

Het aantal advocaten aan de balie te Brussel blijft voortdurend stijgen en bedroeg voor de twee Orden samen in 2000 (4.724 advocaten.), in 2001 (5.002 advocaten.) en in 2002 (5.216 advocaten.) en in 2003 (5.378 advocaten). Ook aan de andere balies neemt het aantal advocaten toe. Er worden derhalve “statistisch” te Brussel minder beroepsprocedures behandeld per advocaat. Dit gegeven kadert waarschijnlijk in een meer algemene vaststelling dat de rechtzoekenden en hun raadslieden meer minnelijke regelingen treffen en dat advocaten meer dan voorheen advizerend en conflictvoorkomend optreden in burgerlijke zaken. De vraag kan gesteld worden of de (te) trage rechtsgang een beletsel vormt om geschillen aan het oordeel van de rechter te onderwerpen en of in die omstandigheden een buiten-gerechtelijk vergelijk tussen partijen een snellere maar daarom niet altijd betere weg is.

4. Kwalitatieve gegevens m.b.t.de werking van de burgerlijke kamers

4.1. Organisatie, specialisatie en toewijzing van materies per burgerlijke kamer

De burgerlijke kamers zijn gespecialiseerd volgens een indeling van materies die op het eerste gezicht “proefondervindelijk” tot stand is gekomen. Aan één kamer worden de nieuwe materies toevertrouwd die tot de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Beroep te Brussel behoren. De magistraten verwerven hun “specialisatie” door zich in te werken in de materie

De ondervraagde magistraten hadden weinig commentaar bij de indeling van de specialisaties en de verdeling ervan over de verschillende kamers. Het inwerken in de materies leek hen geen bijzonder punt te zijn. Wel vonden zij dat er te gemakkelijk civilisten werden toegewezen aan correctionele kamers en dat de vacatures moeten worden ingevuld door het recruterend (promotie) van magistraten uit eerste aanleg die enige onderlegdheid hebben in de materie van de kamer waaraan zij worden toebedeeld.

Het verdient in elk geval aanbeveling om de lijst van de materies en de toebedeling per kamer kritisch te bekijken om na te gaan of de specialisaties optimaal zijn onderverdeeld en vooral of er een evenwicht is in de complexiteit van de behandelde materies en een billijke verdeling van de werklust.

Sommige magistraten in de burgerlijke kamers zijn van oordeel dat zij een zwaardere werklust hebben dan hun collega's in de correctionele kamers. Zij hebben kritiek op de vakantieregeling waarbij civilisten moeten inspringen voor penalisten.

Dit blijkt echter niet uit de M.U.N.A.S. statistieken over het aantal arresten per magistrat in burgerlijke en correctionele kamers van het Hof. Bovendien is de voorbereiding, de behandeling en het beraad in civiele en correctionele procedures nogal verschillend, zodat vergelijkingen van de werklust tussen deze twee afdelingen niet eenvoudig is. In de correctionele kamers moet dan nog het onderscheid gemaakt worden tussen het berechten van misdrijven van gemeen recht en de behandeling van complexe zaken.

4.2. Centrale inleiding en instaatstelling van zaken – al dan niet actieve begeleiding door de rechter – vaststelling van pleitdatum – aantal conclusies en duur van de pleidooien

De inleidingen voor de burgerlijke kamers worden centraal afgehandeld. Op de “centrale inleidings- en voortgangskamer” (één N en één F) wordt de kalender voor de uitwisseling van conclusies vastgelegd en alle eventuele moeilijkheden of incidenten die tussen de partijen tijdens de periode van instaatstelling kunnen rijzen, worden door deze kamer behandeld. Er wordt voor deze kamer in principe niet gepleit, ook niet in zaken die slechts korte debatten vergen^{17 18}.

De zaken worden pas nadat zij volledig in staat om ten gronde gepleit te worden, door de Eerste Voorzitter toegewezen aan een gespecialiseerde pleitkamer. In spoedeisende gevallen wordt de zaak meteen aanhangig gemaakt bij de bevoegde pleitkamer.

De diverse pleitkamers hebben geen zicht op de werkelijke of potentiële “voorraad” die ze moeten behandelen en derhalve ook niet op de wachtlijsten.

Ingeval van blanco zitting doordat een zaak op het laatste ogenblik niet kan worden behandeld, heeft de pleitkamer geen mogelijkheid om zelf de vrijgekomen pleittijd met een andere zaak op te vullen.

In principe kunnen de partijen niet aandringen op een vroegere pleitdatum dan hun “chronologisch” bepaalde beurt. De aard van de zaak is niet bepalend voor de snelheid van de vaststelling, met uitzondering echter voor bepaalde materies die door de pleitkamers sneller worden afgehandeld dan andere.

Partijen bepalen het aantal te wisselen conclusies, de inhoud en presentatie ervan, het aantal bladzijden en de duur van pleidooien.

Sommige pleitkamers dringen aan op het indienen van vervangende synthese conclusies vanaf de tweede repliek, andere dan weer niet.

Een aantal magistraten wensen de inleiding en instaatstelling opnieuw toe te vertrouwen aan de pleitkamers.

Er ligt echter geen coherent alternatief voor waarbij de werklast evenwichtig wordt gespreid en er een overzicht en toezicht blijft bestaan over alle hangende zaken die in staat moeten gesteld worden of dat reeds zijn.

¹⁷ Deze werkwijze is uiteengezet in het document “Muscles from Brussels” (zie voetnoot 1). In dit document worden de voor en nadelen van een centrale/decentrale inleiding en instaatstelling besproken

¹⁸ Het systeem van in staat stelling via een centrale inleidings- en voortgangskamer dat wordt gehanteerd in het Hof van Beroep te Brussel is ongetwijfeld *een geschikte aanzet* tot de inrichting van een “kamer gelast met het in staat stellen van de zaken” (chambre de mise en état). De H.R.J. heeft reeds herhaaldelijk gepleit voor de oprichting van een dergelijke kamer, meer bepaald in zijn adviezen van 27 juni 2001 met betrekking tot het wetsvoorstel tot wijziging van een aantal bepalingen met betrekking tot de gerechtelijke organisatie, ingediend door de heren Geert Bourgeois en Karel Van Hoorebeke en van 9 oktober 2002 met betrekking tot het voorontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek inzake de rechtspleging van de toenmalige minister van Justitie Verwilghen.

De voordelen van dergelijk systeem worden uitvoerig uiteengezet in het voormelde advies van 9 oktober 2002 en vergeleken met het alternatief systeem van de inleiding en in staat stelling per kamer.

4.3. Alleenzetelende raadsheer versus collegiale formule: aanpassingen

De meerderheid van de ondervraagde raadsheren geeft de voorkeur aan de collegiale behandeling van de zaken omdat op zij van oordeel zijn dat door overleg betere arresten worden geveld. Enkele andere raadsheren, daarentegen, wijzen er op dat het collegiaal overleg zich soms beperkt tot het goedkeuren van een project dat door een andere raadsheer is opgesteld, vooral in kamers waarin, elke magistraat een eigen sub-specialisatie heeft. Ook vinden deze raadsheren dat de aard van heel wat materies of de inhoud van het voorliggende hoger beroep niet van die aard zijn dat zij een collegiaal beraad vergen. Een enkele magistraat merkte op dat het collegiaal beraad weliswaar en goede leerschool kan zijn voor en debutant, maar dat het ook het risico inhoudt dat minder goede magistraten zich verstoppen achter de rug van anderen.

Uit de voorliggende statistieken blijkt niet dat een verhoging van het aantal procedures dat voor een alleenzetelende raadsheer wordt gevoerd tot een snellere afhandeling met een zelfde kwaliteit leidt. Integendeel, de gemiddelde wachttijd lijkt langer te zijn voor kamers met een alleenzetelende magistraat (zie tabel 11).

Toch is het hier aangewezen om kritisch na te gaan welke materies, binnen de huidige wettelijke grenzen, het best aan alleenzetelende magistraten ofwel aan een college van drie magistraten worden toegewezen. De lege lata zijn de keuzemogelijkheden beperkt. Wil men meer beleidskeuze geven aan de korpschefs, dan is een wetswijziging noodzakelijk¹⁹.

Het Hof van Beroep te Brussel heeft het geringste aantal arresten die door het Hof van Cassatie worden verbroken²⁰. Het verschil met de andere hoven van beroep is weliswaar globaal onbeduidend.

4.4. Taal

Een ondervraagde magistraat had kritiek op het feit dat sommige magistraten met de wettelijke kennis van de andere landstaal zetelen in een ander taal dan die van hun diploma. Volgens de ondervraagde magistraat, deze werkwijze beweerdelijk ook leiden tot minder goed geredigeerde arresten in de “tweede” taal en tijdrovender zijn.

Opvallend is de afwezigheid van Franstalige wettelijk tweetalige magistraten onder de Kamervoorzitters. Onder de andere raadsheren is het evenwicht groter.

4.5. Plaatsvervangende raadsheren

Dit uitzonderlijk experiment heeft zijn nut bewezen voor het wegwerken van de wettelijk bepaalde historische achterstand, maar uit de statistieken kan worden afgeleid dat plaatsvervangende magistraten een grotere achterstand hebben in het beraad. De combinatie met de gewone beroepswerkzaamheden is niet eenvoudig en vooral de organisatie van het beraad kan worden verbeterd.

De beslissing om de aanvullende kamers door een beroepsmagistraat te laten voorzitten moet voor een betere stroomlijning zorgen en een snellere afhandeling.

¹⁹ Na een grondige studie.

²⁰ Verslag van het Hof van Cassatie 2003-II, p.316.

De plaatsvervangende raadsheren leveren verdienstelijk werk, maar zij zijn het eens dat hun bijdrage uitzonderlijk moet blijven.

Zij kunnen nuttig worden ingeschakeld in het wegwerken van de oude voorraad en ingeval van pieken in de werklast voor de beroepsmagistraten.

4.6. Kwaliteit rechtspraak in eerste aanleg

De ondervraagde magistraten onderstrepen de toename van de kwaliteit van de vonnissen die in eerste aanleg worden geveld, sinds de rechters, na examen, worden voorgedragen en benoemd.

Nochtans zijn er ook bij het Hof van Beroep een beperkt aantal zogeheten “leveranciers van het Hof (“fournisseurs de la Cour) bekend onder de rechters van de rechtbanken van eerste aanleg en koophandel. Het gaat om enkele rechters die ofwel hun vonnissen niet of nauwelijks motiveren, ofwel op systematische wijze de wet miskennen en aldus de oorzaak zijn van hogere beroepen die anders konden worden vermeden. Het aantal zulke hogere beroepen kon niet worden gekwantificeerd.

De Hoge raad beveelt aan dat er, wanneer nodig, een samenspraak zou zijn tussen de Eerste Voorzitter en de voorzitter van de betrokken rechtsmacht om aan dit euvel te verhelpen ter gelegenheid van de evaluaties.

4.7. Beperking hoger beroep in burgerlijke zaken

Het aantal hogere beroepen stagneert sinds enige jaren. Of er in absolute of relatieve aantallen teveel hogere beroepen worden aangetekend is niet te duiden. Uit de ondervraging van de magistraten kwam echter naar voor dat het grootste gedeelte van de vonnissen niet grondig worden hervormd.

Dit betekent dat heel wat hogere beroepen “zonder voorwerp” zijn en hadden moeten kunnen worden vermeden.

De vraag rijst bijgevolg *de lege ferenda* of een wettelijke mogelijkheid moet worden geschapen om het aantal hogere beroepen te beperken.

Hiervoor zijn er meerdere mogelijkheden, zoals bijvoorbeeld deze die Raadsheer Stefaan Raes heeft uiteengezet²¹: beperking van het hoger beroep kan worden bereikt met maatregelen die het hoger beroep uitsluiten of ontraden. Aansluitend kunnen maatregelen overwogen worden die ingrijpen op de wijze waarop de zaak door de appelrechter behandeld wordt en die achterstand ook kunnen inperken of vermijden.

Of er ruimte is voor een “leave of appeal” naar Engels voorbeeld en of dit Engels systeem zomaar kan ingevoerd worden in een Belgische rechtspleging is zeer de vraag. Moet deze beperking worden ingevoerd voor bepaalde materies, dan wel, door het bepalen of verhogen van een waardedrempel, of in een combinatie van beide maatregelen. Hoe zouden deze beperkingen concreet kunnen worden toegepast en wat is de te verwachten impact van een “leave to appeal” op de beperking van het aantal hogere beroepen? Dit alles is onbekend maar verdient ongetwijfeld verder onderzoek.

²¹ Zie bijlage 11, nota over de beperking van de rechtsmiddelen zoals uiteengezet op het forum van “Gerechtelijke achterstand: geen noodzakelijk kwaad” op 4 en 5 juni 2004.

4.8. Beperking tergend en roekeloos hoger beroep

Van deze sanctie wordt weinig gebruik gemaakt en geen der ondervraagde magistraten is voorstander om de sanctie vaker toe te passen. Een hoger beroep dat ongegrond is, is niet noodzakelijk lichtzinning, noch tergend en roekeloos.

Toch is het algemeen geweten dat heel wat hogere beroepen een “dilatoir” karakter hebben en een partij aanzienlijk kunnen schaden wanneer deze in eerste aanleg gelijk krijgt (en enkele jaren later ook in hoger beroep). Daarom is het aangewezen dat het Hof in herinnering brengt dat de wet het sanctioneren van ‘dilatoire’ hogere beroepen mogelijk maakt.

Feit is in elk geval dat veel “institutionele” partijen (administraties, verzekeringsmaatschappijen) vrijwel automatisch hoger beroep aantekenen tegen een ongunstig vonnis, ongeacht de kansen op succes in hoger beroep.

4.9. Betere en kortere conclusies – kortere debatten – schriftelijke procedure

Hoewel de lengte van (goed) geschreven conclusies niet als een belemmering van een goede rechtsgang wordt ervaren door de meeste ondervraagde magistraten, is er niettemin eensgezindheid om in overleg met de balie het systeem vervangende synthese besluiten op te leggen vanaf de dupliek, en om in de redactie van de besluiten een duidelijker onderscheid in te voeren tussen grieven, middelen en argumenten tegen (of voor) het vonnis a quo. Het nut van goede pleidooien wordt onderstreept, met de aanbeveling te waken over de lengte ervan. De Hoge raad treedt deze suggestie bij.

Er is weinig entoesiasme te bespeuren voor de schriftelijke procedure, maar de Hoge Raad vindt dat het experiment niet mag worden uitgesloten²².

4.10. Beperking van de motiveringsplicht²³

Op de vraag of ook de arresten beknopter kunnen worden verwoord, luidt het antwoord dat de magistraat in principe op alle opgeworpen middelen moet antwoorden. Voor veel ondervraagde magistraten is het onduidelijk of het Hof van Cassatie zijn beleid op dit stuk gewijzigd heeft en of een appelrechter kan volstaan met het beantwoorden van het hoofdmiddel (enkelvoud of meervoud) en de “afgeleide” middelen onbeantwoord kan laten zonder het risico op verbreking.

4.11. Recruitering magistraten uit eerste aanleg

Bij het invullen van de vacatures in het Hof van Beroep moet het Hof duidelijk(er) aangeven welke kwalificaties of specialisatie van de te promoveren rechter worden verwacht, zodat ook de voorzitters en de Hoge Raad hiermee kunnen rekening houden bij de beoordeling en voordracht van kandidaten²⁴.

²² Zie in dit verband het advies van de H.R.J. met betrekking tot de kadernota betreffende de versoepeling van het in gereedheid brengen van de burgerlijke zaken en de regeling van de procedurekalender, blz. 17 à 19.

²³ Zie bijlage 12, nota van Ghislain Londers over het motiveren van de beslissingen, zoals uiteengezet bij de forum “Gerechtelijke achterstand: geen noodzakelijk kwaad” van 4 en 5 juni 2004.

²⁴ Er dient hierbij niet uit het oog te worden verloren dat de benoemings- en aanwijzingscommissies gehouden zijn de meest geschikte en bekwame kandidaat voor te dragen. In de mate van het mogelijke wordt rekening gehouden met de noden van de dienst. Een wetswijziging terzake zou gewenst zijn.

4.12. Leiding van het Hof van Beroep en Besluitvorming

De vraag rijst of een korps van 61 magistraten en weldra 70, door drie raadsheren met (volledige) vrijstelling van zitting moet geleid worden en of sommige taken van ondersteuning en coördinatie niet beter worden toevertrouwd aan gekwalificeerde personeelsleden (zoals ondermeer bepaald in het Protocol met de Minister van Justitie).

Er is binnen het Hof veel overleg, maar de functionaliteit van dit overleg en doorstroming van de resultaten kunnen wellicht beter.

Zo is het bijvoorbeeld onduidelijk wat de rol is van de vergadering van Kamervoorzitters.

4.13. Materiële uitrusting

De raadsheren beschikken niet over een eigen bureau in het gerechtsgebouw. Zij hebben een eigen PC. Maar zijn niet “on line” met de griffie. Zij kunnen van op de eigen PC slechts beperkt, en dan nog ten dele op eigen kosten, rechtsleer en rechtspraak raadplegen. Studie en documentatie bevindt zich in het gerechtsgebouw. De raadsheren hebben toegang tot een eigen bibliotheek in het gerechtsgebouw die ondermaats is uitgerust (collecties, fotocopieën, staf).

Het beraad vindt plaats in de de zogenaamde raadkamer waar meestal enkel een tafel en wat aftandse stoelen te vinden zijn.

Het ter beschikking stellen van kantoorruimte voor de raadsheren om de dossiers te raadplegen is primordiaal. De vele bibliotheken in het Gerechtsgebouw moeten geïntegreerd en geprofessionaliseerd worden. De informatica uitrusting volgt de technologische evolutie niet. De magistraten moeten “on-line” kunnen werken met de griffie.

4.14. Ondersteuning

Griffie, administratief personeel en referendarissen

De griffiediensten bestaan uit **40** griffiers en **39** administratieve personeelsleden. De kwalificaties van laatstgenoemde categorie zijn over de jaren heen nauwelijks toegenomen²⁵. De ondervraagde magistraten zijn grotendeels tevreden over de ondersteuning van griffie, het administratief personeel en de referendarissen²⁶.

De vraag naar een preciezere functie- en taakomschrijving is evenwel gerezen en ook het overleg en de samenwerking tussen de Griffie en het Hof zou beter kunnen worden gestructureerd.

Het Hof kan nu beschikken over de hulp van 6 referendarissen. Evenwel is ook de bepaling van de taken en opdrachten van deze medewerkers in casu verre van volmaakt. Zo de referendarissen meestal een goede opleiding hebben genoten, toch is hun inzetbaarheid nog te gering, meer bepaald door hun vrij beperkte ervaring.

²⁵ Zij gebruiken bijvoorbeeld geen dictafoon.

²⁶ Zie hiervoor ‘Rapport d’activité du service des référendaires et juristes contractuels affectés à la Cour d’appel de Bruxelles, 1er septembre 2002 – 30 juin 2003, bijlage 13.

5. Kwantitatieve benadering

Of aan magistraten naast een kwaliteitsnorm ook een prestatienorm kan worden opgelegd is voor discussie vastbaar.

De duur van het beraad en de tijd die nodig is om een project op te stellen, te bespreken en te finaliseren is moeilijk te normeren. Toch zijn er grote verschillen in de aanpak van de magistraten in zaken met een zelfde complexiteit.

Het is voldoende bekend dat sommige magistraten een stuk sneller (en soms ook meer) werken dan anderen in gelijkaardige materies, zelfs wanneer hun vertrouwdheid met de materie vergelijkbaar is.

De ondersteuning door referendarissen voor het opzoekingswerk, een grotere standaardisering in de redactie van arresten (uiteenzetting van de feiten en middelen) en een doelmatiger hulp van de griffie bij het verwerken van de projecten kunnen tot een beter “rendement” leiden.

Rechtspreken is geen bandwerk, maar ook geen intellectueel tijdverdrijf. Zo kwaliteit moet blijven primeren, dan betekent dit nochtans niet dat de statistisch laagste “productie” tot “prestatienorm” mag worden verheven om het kader van een rechtbank en een hof te bepalen. In het tegenovergestelde geval zou het kader van magistraten in de meeste rechtbanken en hoven aanzienlijk moeten worden uitgebreid.

Bovendien worden te grote instellingen al gauw “gebanaliseerd” en het is niet altijd eenvoudig om voor de hogere magistratuur de beste kandidaten te vinden.

Uit de bevraging van de magistraten kwam naar voor dat sommigen een “productie” van 78 arresten per jaar verdienstelijk vinden, terwijl anderen de norm in het midden laten en één der ondervraagden de lat een flink stuk hoger legt.

In het protocol met de Minister van Justitie wordt overeengekomen dat het kader wordt uitgebreid met 6 magistraten voor twee nieuwe burgerlijke kamers die zullen worden opgericht om de twee burgerlijke kamers met de langste wachtlijsten (1ste Kamer (NL) en 2de Kamer (F) te ontlasten. Niet nader bepaalde materies zullen naar de twee nieuwe kamers worden overgeheveld. Het Hof hanteert zelf een prestatienorm, aangezien vooropgesteld wordt dat de twee nieuwe kamers samen jaarlijks 525 burgerlijke arresten zullen vellen (namelijk 87,50 per magistratuur per jaar), terwijl de wachttijd van 36 maanden tot 30 maanden wordt teruggebracht, hetgeen dan weer een gunstig effect moet hebben op de wachtlijsten voor de andere kamers.

Deze prestatienorm van 87,50 ligt lager dan het statistisch gemiddelde van arresten die het Hof thans velt.

Daarnaast worden door het Protocol nog eens 3 magistraten in overtal toegewezen voor het behandelen van de zaken die tot de uitsluitende bevoegdheid van het Hof van Beroep te Brussel behoren de artikelen 602-3°, 603-4°, 605bis en 605ter (deze laatste twee toevoegingen moeten nog in werking treden) van het Gerechtelijk Wetboek, Wet bescherming economische mededinging, Wet statuut IBPT, Benelux-Merkenwet, Benelux Tekeningen- en Modellenwet, KB voorwaarden voor het gebruik van de spoorweginfrastructuur en artikel 180bis van het Kieswetboek ondermeer), alhoewel het Hof in deze materies in 2002 slechts een vijftiental zaken heeft behandeld.

Feit is ook dat de kloof tussen het effectieve kader en het effectief beschikbare kader smaller moet worden door het aantal delegaties kritisch te bekijken en meer magistraten uit het kader te belasten met zittingen en het redigeren van arresten.

In punt 5.3. volgt, bij wijze van voorbeeld, een berekening van wat de omkadering van het Hof van Beroep te Brussel zou kunnen zijn om het hoofd te kunnen bieden aan de achterstandszaken en de lopende zaken.

5.1. Termijnen van vaststelling

Eens een zaak in staat is om gepleit te worden moet het mogelijk worden een vaststelling te verlenen binnen ene termijn van niet langer dan 12 maanden.

5.2. Termijn van beraad

Het Hof moet nagaan waarom de termijnen voor beraad en uitspraak in gemiddeld één derde van de procedures langer dan 3 maanden zijn. Weliswaar is het beraad in bijna de helft van de gevallen beperkt tot één maand, maar het streefdoel moet zijn om beraad en uitspraak in vrijwel alle procedures tot maximum drie maanden te beperken.

5.3. Prestatienorm en aangepast effectief beschikbaar kader – Impact Protocol - Aanvullende kamers

5.3.1. Huidig effectief beschikbare kader

Het effectief beschikbaar kader bestond in 2002 uit 28,86 magistraten. Door de verdere invulling van het wettelijk kader van 62 magistraten tot 61 in 2003/2004 zijn er volgens de dezelfde berekeningswijze nog eens 4,28 magistraten effectief beschikbaar voor de behandeling van burgerlijke zaken zodat er thans een effectief beschikbaar kader is van van 33 magistraten.

Zonder verhoging van de “prestatienorm” kunnen zij tegen het huidige gemiddelde ritme van +/- 100 arresten per magistraat, de jaarlijks (+/- 3.372) nieuw in staat gestelde burgerlijke zaken afhandelen.

5.3.2. Betere toewijzing

In de veronderstelling dat door een herschikking van de externe en interne opdrachten een equivalent van drie voltijdse magistraten kan vrijgemaakt worden voor de burgerlijke zittingen, hetgeen mogelijk moet zijn, ontstaat er een “capaciteit” voor drie honderd extra arresten op jaarbasis.

5.3.3. Invloed van het Protocol

Met de nieuwe benoemingen in 2005 en de in het Protocol toegezegde aantal nieuwe magistraten voor de burgerlijk kamers, worden er (33 +3) plus 9) 45 magistraten effectief beschikbaar. Tegen de statistische norm van 100 arresten per jaar onstaat er, naast de afhandeling van de +/- 3.372 zaken, een capaciteit voor (45 – 33 = 12 x 100) ongeveer 1.200 extra arresten per jaar.

5.3.4. Te bereiken doel

Einde 2002 waren cumulatief 8.898 zaken in staat om gepleit te worden. Vermits het effectief beschikbare kader hiervan 3.372 zaken kan behandelen, blijven er nog 5.526 zaken over voor behandeling (8.898 – 3.372).

Als deze zaken worden toevertrouwd aan de aanvullende kamers met 35 effectief beschikbare plaatsvervangende raadsheren, onder leiding van een beroepsmagistraat, en deze kamers 800 arresten vellen, wordt deze achterstand slechts na bijna 7 jaar ingelopen. Het moet echter mogelijk zijn om de inzetbaarheid van plaatsvervangende magistraten te verhogen bvb van 35 naar 45 op een kader van 54.

Doordat er bij de beroepsmagistraten een extra capaciteit van 1.200 arresten per jaar ontstaat, kan met een extra inspanning de helft van de achterstand van 5.526 zaken worden afgewikkeld door beroepsmagistraten over een periode van iets meer dan twee jaar. Het is niet ondenkbaar dat 45 effectief beschikbare magistraten van het plaatsvervangende kader²⁷ - en die gemiddeld (30) arresten per jaar vellen (huidig ritme) - ook van hun kant het “saldo” achterstand van (5.526 – 3.000 =) 2.500 zaken in twee jaar wegwerken²⁸.

V. STRAFZAKEN

1. Kader en organisatie

Tabel 15:

	Correctionele kamers		KI		Totaal	
	FR	NL	FR	NL	FR	NL
1/1/2000	8	7	8	4	16	11
1/1/2001	8	7	8	4	16	11
1/1/2002	9	6	6	3	15	9
1/1/2003	9	5	5	4	14	9

9 Franstalige en 5 Nederlandstalige magistraten werden ingezet in de correctionele kamers. In de Kamer van Inbeschuldigingstelling (hierna K.I.) werden nog eens 5 Franstalige en 4 Nederlandstalige raadsheren ingezet. Zij worden, gelet op art 109bis §3 Ger.W., ingezet in kamers met drie raadsheren.²⁹ Van de 14 magistraten zijn er bijgevolg ongeveer 12 effectief (14x87,46%) beschikbaar om in correctionele zaken arresten te vellen. Voor de K.I. zijn er ongeveer 8 (9x87,46%) effectief beschikbaar.

²⁷ Zie hiervoor tabel 1 onder punt 1.

²⁸ Deze termijn heeft uitsluitend betrekking op de zaken die in staat zijn om te worden gepleit en niet op de 16.000 hangende zaken vermeld in punt 3.1. waarvan ongeveer 7.100 zaken door de partijen nog moeten in staat gesteld worden, en zulks waarschijnlijk tegen het huidige jaarlijkse ritme.

²⁹ Terwijl de meerwaarde van de behandeling in een collegiale kamer vrijwel algemeen werd aangenomen, stelden bepaalde gesprekspartners de vraag of het daarom noodzakelijk is dat alle strafzaken in beroep door drie raadsheren worden behandeld en of het niet mogelijk zou zijn de keuze voor een collegiale kamer aan de partijen over te laten.

De magistraten actief in correctionele zaken zetelen in de 11^e (Fr.), 12^e (Fr.), 13^e (Nl.), 14^e (Fr.) en 15^e (Nl.) kamer. Deze zetelen driemaal per week, met uitzondering van de 15^e (Nederlandstalige) kamer die slechts eenmaal per week zetelt. Het probleem van de achterstand zou zich, volgens de Procureur-generaal, situeren in de Nederlandstalige kamers. Spijts het verzoek van de procureur-generaal om het aantal zittingen van de 15^e kamer op te drijven, heeft de Eerste Voorzitter verkozen daar vooralsnog geen gevolg aan te geven, gelet op de omvang van de problemen die bestaan in de burgerlijke kamers.³⁰

Het College van de Eerste Voorzitters stelde een model op waarbij op basis van de beschikbare statistische gegevens de gemiddelde “productie” per magistraat werd becijferd, in functie waarvan de nood aan effectieven werd bepaald³¹. Op basis van deze projectie van de bestaande toestand wordt vooropgesteld dat er in Brussel 17,86 magistraten nodig zijn voor de correctionele zittingen en 7,02 voor de K.I. In die optiek stelt zich bijgevolg alleen een probleem voor de correctionele zittingen.

Volgens dit zelfde model is nationaal bekeken de werklast van de burgerlijke en correctionele kamers van een hof wel vergelijkbaar: 92,25 arresten met intellectuele inbreng per raadsheer in burgerlijke zaken en 85,34 in correctionele zaken.

Er werd in het MUNAS-model geen opsplitsing uitgevoerd in functie van de taalrol. Om deze opsplitsing te realiseren zou de input per taalrol moeten gekend zijn, vermits in strafzaken de input gelijk is aan de output (elk hoger beroep leidt tot een eindarrest).

Uit de audit kwam naar voor dat de kamers die strafzaken behandelen ten opzichte van de burgerlijke kamers relatief bevoorrecht worden: in verhouding tot het aantal uitgesproken eindarresten zijn er meer magistraten actief op het strafrechtelijk dan op het burgerrechtelijk vlak. Een reële inspanning wordt dus geleverd om op strafrechtelijk gebied geen gerechtelijke achterstand te kweken. Illustratief daarvoor is het feit dat civilisten tijdens het gerechtelijk verloop worden ingezet om strafkamers te bemannen.

Binnen deze bevoorrechte context neemt de K.I. nog een bijzondere plaats in absolute prioriteit en extra middelen worden hier ingezet om het nalaven van de korte termijnen van de voorhechtenis mogelijk te maken.

2. Werking van het Hof van Beroep te Brussel

2.1. Algemeen

In 2002 werden 788 eindarresten (waarvan 132, hetzij 16,75 %, bij verstek) uitgesproken door de Franstalige kamers en 399 (waarvan 73, hetzij 18,30 %, bij verstek) door de Nederlandstalige.³² Tussen 1990 en 2001 ging het aantal arresten (eindarresten en tussenarresten) globaal achteruit met 19,35 %.³³

In onderstaande tabel wordt het procentueel aandeel in de productie van eindarresten uitgesproken in 2001 en 2002 weergegeven. Men mag daarbij niet vergeten dat de 15^e kamer

³⁰ Brief van de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel aan de H.R.J. dd. 10 november 2003 (ref. A 1/2-7), in het kader van de werkgroep gerechtelijke achterstand van de H.R.J.

³¹ Nota over de M.U.N.A.S. van de Hoven van Beroep, 27 augustus 2003.

³² Antwoord op vraag 34 van het verslag van de Eerste Voorzitter.

³³ Verslag over de hangende zaken voor het kalenderjaar 2001.

slechts eenmaal per week zetelt. Het aandeel van elke kamer in de totale productie is dus vergelijkbaar, onafgezien de taalrol.

Tabel 16:

	11 ^e kamer	12 ^e kamer	13 ^e kamer	14 ^e kamer	15 ^e kamer
Aantal 2001	285	285	285	264	107
Aantal 2002	260	258	252	234	112
Totaal	545	543	537	498	219
% aandeel	23,27 %	23,19 %	22,93 %	21,26 %	9,35 %

2.2. De doorlooptijd

2.2.1. De correctionele kamers.

Op het ogenblik van de bevraging³⁴ was er in de kasten van het parket en van de griffie een voorraad die, gelet op het aantal uitspraken per jaar, beheersbaar te noemen was en waarbij voor meer dan de helft, de redelijke termijn - **wat de behandeling voor het Hof betreft** – geen onoverkomelijke problemen stelt.³⁵ Er kon geen informatie worden verschaft over de datum van de oudste feiten, noch over de datum van aanvang van de onderzoeken. De doorlooptijd over het geheel van de procedure blijft dus een onbekende.

Dit is een significante lacune in het beschikbaar statistisch materiaal: uiteindelijk is het dat wat voor de rechtzoekende telt, de duur die verloopt tussen het gepleegde feit en de eindbeslissing.

Volgens gegevens verstrekt door het parket-generaal zouden de zaken in de regel kunnen gefixeerd worden binnen een termijn van 2 à 3 maanden nadat hoger beroep werd aangetekend³⁶. Zoals gezegd wordt er door de procureur-generaal wel gewezen op de moeilijkheid om alle Nederlandstalige zaken binnen deze termijn te fixeren.

Voor de Nederlandstalige zaken bestond een voorraad van 284 zaken, waar beroep was aangetekend maar nog geen rechtsdag werd bepaald. In meer dan de helft van die zaken (162 zaken) werd de zaak in 2003 aanhangig gemaakt. De oudste zaak werd in 1998 aanhangig gemaakt.

In 199 zaken werd reeds een rechtsdag bepaald, maar werd nog geen eindarrest geveld. De oudste van die zaken werd in 1995 aanhangig gemaakt, 12,06% in 2000, 21,61% in 2001, 32,16% in 2002 en 26,13 % in 2003.

³⁴ 4 november 2003 voor de Nederlandstalige kamers en 20 oktober 2003 voor de Franstalige.

³⁵ Volgens berekeningen van de Procureur-generaal te Gent van 13 november 2003, in antwoord op de bevraging van de werkgroep gerechtelijke achterstand van de H.R.J. (zijn ref. D.223/5.1-FS) bedraagt de doorlooptijd tussen het vonnis en het eindarrest voor de meest eenvoudige strafzaak en in ideale omstandigheden ongeveer 62 dagen. Een realistische doorlooptijd wordt geschat op 12,5 maanden. De realiteit zou zich rond de 15 maanden situeren.

³⁶ De beleidsoptie werd wel genomen om zaken niet te fixeren die alleen de afhandeling van burgerlijke belangen betreffen en die door de partijen niet in staat werden gebracht.

Aan Franstalige kant bestond een voorraad van 47 zaken, waar beroep was aangetekend maar nog geen rechtsdag werd bepaald. In meer dan driekwart van die zaken (36 zaken) werd de zaak in 2003 aanhangig gemaakt. De oudste zaak werd in 1999 aanhangig gemaakt.

In 423 zaken werd reeds een rechtsdag bepaald, maar werd nog geen eindarrest geveld. De oudste van die zaken werd in 1993 aanhangig gemaakt, 2,36 % in 2000, 8,51 % in 2001, 28,13 % in 2002 en 59,10 % in 2003.

Wanneer een rechtsdag werd bepaald maar nog geen eindarrest werd geveld, betekent dit niet dat er in het geheel niets in deze zaken zou zijn gebeurd: de mogelijkheid bestaat dat er reeds een tussenarrest werd uitgesproken (56 in 2001 en 81 in 2002 aan Franstalige kant en 62 in 2001 en 66 in 2002 aan Nederlandstalige kant).

Indien een doorlooptijd van 15 maanden wordt gehanteerd³⁷ tussen het vonnis en het eindarrest, schijnen zich dus maatregelen op te dringen voor ongeveer tweehonderd dossiers. In een aantal gevallen (25 zaken in 2002) gaat het echter over de afhandeling van burgerlijke belangen waar gewacht wordt op het initiatief van een van de partijen om de procedure te kunnen verderzetten.

Eens de zaak werd vastgesteld, is de doorlooptijd (tijdsduur tussen de eerste vaststellingsdatum en het eindarrest) wel bekend. Voor 2002 geeft dit:

Tabel 17:

Taal	kamer	< 30 dagen	>= 31 dagen <= 60 dagen	>= 61 dagen <= 180 dagen	>= 181 dagen
FR	11 ^e	89 of 35,31%	36 of 14,28%	81 of 32,14%	46 of 18,25%
	12 ^e	97 of 37,60%	44 of 17,05%	60 of 23,25%	57 of 22,09%
	14 ^e	59 of 25,76%	20 of 8,73%	59 of 25,76%	91 of 39,74%
	Totaal	245 of 33,15%	100 of 13,53%	200 of 27,06%	194 of 26,25%
NL	13 ^e	63 of 25,20%	59 of 23,60%	61 of 24,40%	67 of 26,8%
	15 ^e	17 of 15,18%	20 of 17,86%	30 of 26,79%	45 of 40,18%
	Totaal	80 of 22,10%	79 of 21,82%	91 of 25,14%	112 of 30,94%

Het is opmerkelijk dat meer dan 50% van de zaken meer dan 60 dagen in beslag nemen en ruim een vierde meer dan drie maanden. In de Nederlandstalige kamers lijkt de behandelingsduur langer. Wellicht dringt zich hier een inhoudelijke analyse op.

³⁷ Zie voetnoot 25.

Er bestaat een significante lacune in de registratie: de duur van het beraad. Het aantal zaken waar het beraad minder dan één maand, minder dan drie maanden, minder dan zes maanden of meer duurde kon ons niet worden meegedeeld. Vanaf 1.1.2004 wordt dit wel bijgehouden.

De H.R.J. herinnert eraan dat het bewaken en in voorkomend geval remediëren van de achterstand in het beraad een aspect is van de kwaliteit die de Eerste Voorzitter van een Hof van Beroep als korpschef geacht wordt te verzekeren³⁸³⁹

2.2.2. De Kamer van Inbeschuldigingstelling.

Naar aanleiding van deze audit werd bijzondere aandacht besteed aan de naleving van de termijnen voorzien in de zgn. procedures “Franchimont” (art. 61ter §5 lid 2, 61quater §5 lid 4, 61quinquies §4 en 127 lid 4 Wetboek van Strafvordering).

Uit informatie verstrekt door het Hof van Beroep, blijkt dat uitspraak in de regel wordt gedaan binnen de vijftien dagen na de fixatie voor de K.I.

De wettelijke termijn van vijftien dagen begint echter niet te lopen vanaf de fixatie, maar wel vanaf de neerlegging van het verzoekschrift of vanaf de verklaring van hoger beroep. Uit een vergelijking van de datum van beroep en de datum van het daaropvolgend arrest van de K.I. is komen vast te staan dat de wettelijke termijnen niet worden nageleefd en dat het parket-generaal wacht om de zaken voor de K.I. op te roepen. Zo bedroeg de gemiddelde termijn tussen het hoger beroep en de uitspraak 140 dagen in 2001, 104 dagen in 2002 en 75 dagen in 2003. De gemiddelde fixatieduur wordt dus wel steeds korter. Van de 229 zaken die in 2003 aanhangig werden gemaakt, waren er wel nog maar 3 zaken die op 1 juni 2004 nog niet waren beslecht en van de 139 aanhangig gemaakt in 2004, waren dat er 8.

Er zijn nochtans een twintigtal extreme gevallen waar op vandaag nog steeds geen uitspraak werd gedaan over hogere beroepen die werden aangetekend in 2001. Naar ons weten werden die zaken nog niet gefixeerd voor de K.I. Dit is niet zonder gevolg voor het vlotte verloop van gerechtelijke onderzoeken.

De leden van de K.I. waren bewust van de tijdsperiode die verloopt tussen het beroep en de fixatie, maar informeren zich niet systematisch over het aantal zaken die wachten op fixatie. Nochtans is deze informatie beschikbaar op de griffie van het Hof.

Een systematische opvolging dringt zich op, waarbij gebruik wordt gemaakt van eenvoudige informatica (excellbestand). Zo kunnen de gegevens van de griffie van het onderzoek en deze van de griffie van de K.I. op elkaar worden afgestemd. Een beter inzicht op de hangende zaken kan de behandelingsduur gunstig beïnvloeden.

Er bestaat ook geen overleg tussen het openbaar ministerie en de zetel in verband met de fixaties, wat uiteraard aan te bevelen is.

De K.I. behandelt de zaken naar mate zij worden gefixeerd en binnen kort tijdsbestek. De zaken lopen hier geen achterstand op.

³⁸ Hoge Raad voor de Justitie, Standaardprofielen voor de functies van korpschef, B.S. 16 september 2000.

³⁹ Er dient hier te worden opgemerkt dat de huidige eerste voorzitter pas op 31 juli 2002 in functie is getreden.

Bij navraag wijst de procureur-generaal er op dat de wettelijk voorziene termijn van vijftien dagen om uitspraak te doen, niet haalbaar is: het dossier moet door de onderzoeksrechter in staat worden gesteld en overgemaakt voor behandeling in graad van beroep, het moet administratief verwerkt worden door de griffie van het Hof en door het secretariaat van het parket-generaal, het moet ingestudeerd worden door de magistraat van het openbaar ministerie, behandeld worden op de terechtzitting en in beraad genomen worden, allemaal in een periode van vijftien dagen. Dit standpunt kan worden bijgetreden.

Er staat thans geen sanctie op het niet naleven van deze termijnen in graad van beroep. Het lijkt verkieslijk een meer realistische termijn te voorzien, die dan moet nageleefd worden en desgevallend kan worden gesanctioneerd⁴⁰.

2.3. Zaken afkomstig van andere ressorten

Tabel 18:

	Antwerpen	Bergen	Gent	Luik	Totaal
2000 ⁴¹					
2001	9	0	7	6	22
2002	7	2	7	2	19

In 2001 diende het Hof van Beroep te Brussel, na cassatie, 22 zaken te behandelen afkomstig van andere ressorten. In 2002 waren dat er 19. Dit lijkt dus geen oorzaak van overbelasting te zijn. Om volledig te zijn zouden de overeenkomstige cijfers ook in de andere ressorten moeten opgevraagd worden om te kunnen vergelijken.

2.4. Tussenarresten

Volgens het M.U.N.A.S.-model zijn 17,99 % van al de arresten in correctionele zaken, tussenarresten. In 2002 werden door de Franstalige kamers 81 tussenarresten uitgesproken voor 788 eindarresten, hetzij 9,32 % van het totaal. Aan Nederlandstalige kant werden 66 tussenarresten gevelde voor 399 eindarresten, hetzij 14,19 % van het totaal. Het is moeilijk dit verschil te duiden. Mogelijks gaat het over verschillen van persoonlijke aard bij de benadering van de zaken.

2.5. Herkomst van de vonnissen waartegen beroep werd aangetekend

We weten niet hoeveel vonnissen door de desbetreffende arrondissementen worden gevelde, zodat de resultaten niet konden worden afgewogen. In absolute cijfers ziet het er naar uit dat er geen merkwaardige onevenwichten zijn met betrekking tot de herkomst van de aanhangig gemaakte beroepen: in 2002 kwamen 14,69 % van Nederlandstalige en 58,16 % van Franstalige kamers van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, 18,38 % kwamen van Leuven en 8,76 % van Nijvel. Een groot deel van de vonnissen (28,09 %) wordt bevestigd of slechts gedeeltelijk hervormd (50,34 %).

⁴⁰ Zie advies over het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht (Commissie Franchimont), H.R.J., 23 juni 2004.

⁴¹ Geen beschikbare gegevens.

2.6. Behandeling van de vastgestelde zaken

Verschillende gesprekspartners hebben de aandacht gevestigd op de overbelasting van de zittingsrollen. Er zouden duidelijk meer zaken gefixeerd worden, dan er uiteindelijk kunnen behandeld worden. Dit wordt verklaard door de wil om de beschikbare tijd zo nuttig mogelijk te vullen, rekening houdende met onverwachte vragen tot uitstel of onvoorzienbare transportmoeilijkheden met gedetineerden⁴² (zie verder). Anderen spreken echter van onzorgvuldige dagstellingen door sommige leden van het openbaar ministerie die bij het fixeren geen aandacht besteden aan de moeilijkheidsgraad van de zaken. Gesteld wordt dat een zorgvuldig fixatiebeleid impliceert dat de magistraat van het parket de moeilijkheidsgraad inschat bij de oproeping en deze niet ontdekt enkele dagen voor de zitting.

De verhouding tussen de vastgestelde en behandelde zaken valt inderdaad tegen. Met “behandelde zaken” wordt bedoeld de zaken waarvan de behandeling werd aangevangen op de zitting waarop zij werden vastgesteld. De cijfers voor 2002 zijn verbazend laag.

Tabel 19:

	11 ^e kamer	12 ^e kamer	13 ^e kamer	14 ^e kamer	15 ^e kamer
Behandeld	51,32 %	54,92 %	62,5 %	39,54 %	53,31 %

In de Franstalige kamers worden dus gemiddeld slechts 48,59 % van de vastgestelde zaken behandeld op de voorziene datum. Aan de Nederlandstalige kant gaat het om 57,90 %.

De uitstellen op onbepaalde datum lijken verwaarloosbaar (14 aan Franstalige kant en 26 aan Nederlandstalige, in 2002).

Een groot deel van de zaken die in 2002 op de voorziene datum werden behandeld konden ook op dezelfde dag in beraad worden genomen:

Tabel 20:

	11 ^e kamer	12 ^e kamer	13 ^e kamer	14 ^e kamer	15 ^e kamer
Behandeld	388	290	375	310	153
In beraad	76	84	120	46	54
% aandeel	19,59 %	28,96 %	32 %	14,84 %	35,29 %

Het gemiddelde ligt wel hoger bij de Nederlandstalige dan bij de Franstalige kamers. Dit zegt evenwel niets over de uiteindelijke doorlooptijd, die zoals gezegd sub 2.1 wat langer is aan de Nederlandstalige kant.

Het aantal zittingen dat nodig was om de zaken te behandelen die niet op de vastgestelde datum konden worden afgehandeld kon niet worden opgegeven.

⁴² Zie infra.

Het lijkt wel evident dat het fixeren van talrijke zaken die niet behandeld kunnen worden leidt tot verspilling: nutteloze inspanningen van de magistraten en van de advocaten om de zaak voor te bereiden, tijdverlies bij het regelen van de zitting. Een meer evenwichtig zittingsmanagement verdient dan ook aanbeveling.

2.7. Heropening van de debatten

Het aantal heropeningen van de debatten lijkt niet significant: 26 aan Franstalige kant en 19 aan Nederlandstalige in 2002). Deze factor heeft een te verwaarlozen invloed op de duur van de rechtspleging.

2.8. Verbreking door het Hof van Cassatie

De graad van verbreking door het Hof van Cassatie is verwaarloosbaar: 1,08 % in 2001 en 0,30 % in 2002⁴³. De cijfers zijn enkel indicatief: het aantal verbrekingen in een bepaald jaar werd vergeleken met het aantal uitspraken van dat jaar. De verbrekingen hebben evenwel niet noodzakelijk betrekking op de uitspraken van hetzelfde jaar.

2.9. Het Hof van Assisen

Volgens het M.U.N.A.S.-model is een raadsheer voltijds bezig wanneer hij dertien assisenzaken per jaar behandelt. Een raadsheer die zetelt in correctionele aangelegenheden wordt volgens hetzelfde model evenwel geacht gemiddeld 86,27 eindarresten te vellen. Het is dus duidelijk dat de Assisenprocedure een tijdrovende aangelegenheid is.

Vanuit het perspectief van een efficiënte aanwending van schaarse middelen moet een reflectie worden gevoerd over deze institutie.

3. Geen achterstand?

De doorlichting heeft geen onaanvaardbare vertraging bij de behandeling van strafzaken aan het licht gebracht die zou veroorzaakt zijn door de werking van het Hof van Beroep te Brussel.

Dit wil niet zeggen dat er geen problemen zijn bij de behandeling van strafzaken: hoewel geen cijfergegevens beschikbaar zijn over de totale doorlooptijd (tijd verstreken tussen de datum van de feiten en de datum van het eindarrest) wordt vermeld dat het Hof nog feiten te behandelen krijgt die werden gepleegd in het begin van de jaren 1990, zeker wanneer het over complexe zaken gaat. De vraag naar de handhaving van de redelijke termijn is gesteld.

Thans werkt een justitie met twee snelheden: een voor gemakkelijke zaken en een voor complexe zaken. Dit is een verontrustende vaststelling. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de korpschefs (zowel van eerste aanleg als in beroep) om –in onderling overleg en rekening houdend met de aard van de zaken- een evenwichtige doorstroming in de behandeling te verzekeren.

In wat volgt maken we melding van een aantal problemen in de verhoudingen tussen het Hof en de diverse instanties die ook betrokken zijn in de activiteiten die het Hof ontwikkelt en die een weerslag hebben op een efficiënt tijdsgebruik.

⁴³ Deze cijfers verschillen van de gegevens in het verslag van het Hof van Cassatie 2003-II, p.316.

3.1. De wetgever

3.1.1. Er is een gebied waar de tussenkomst van de wetgever een, weze het beperkte, invloed zou kunnen hebben op de werklust en het aanwenden van de beschikbare capaciteiten van de hoven van beroep en in het bijzonder, dat van Brussel.

Thans wordt door de rechtsleer aangenomen dat de procureur-generaal geen afstand kan doen van het door hem aangetekende beroep.⁴⁴

Indien de procureur-generaal wel over deze mogelijkheid zou beschikken, zou het Hof gespaard zijn van een aantal uitspraken, nl. deze waar de partijen reeds afstand deden en waar nog alleen moet uitspraak worden gedaan over de publieke vordering.

Er kan gedacht worden aan de invoeging van een nieuw artikel 209ter Wetboek van Strafvordering, waarbij aan het Openbaar Ministerie het recht zou worden toegekend om afstand van beroep te doen, minstens in de gevallen waar dat beroep gevolgd is op het beroep van andere partijen en waar deze andere partijen afstand deden van hun rechtsmiddel.

Uiteraard is een deel van dat probleem ook opgelost wanneer het Openbaar Ministerie niet meer op systematische wijze het beroep van de andere partijen volgt.

3.1.2. Een meer fundamentele reflectie over het Hof van Assisen zou van aard zijn een aanzienlijke impact kunnen hebben op de beschikbaarheid van magistraten.

3.2. Het Hof en de rechtbanken van eerste aanleg

In strafzaken worden geen bijzondere problemen vermeld over de kwaliteit van de rechtspraak in eerste aanleg. De algemene indruk wordt gedeeld dat de laatste jaren, met de verder doorgedreven opleiding van de magistraten en de objectivering van de benoemingen de kwaliteit van de rechtspraak van de correctionele rechtbanken is vooruit gegaan.

Dit neemt niet weg dat de lange totale doorlooptijd van een zaak integraal wordt toegeschreven aan de trage behandeling van de zaken, in het bijzonder de ingewikkelde zaken, in eerste aanleg, onderzoek en vooronderzoek inbegrepen. Zoals gezegd kan ervan uitgegaan worden dat een zaak binnen een drietal maanden na het beroep voor het Hof kan worden gefixeerd en dat ongeveer 70% van de zaken binnen de zes maanden na de eerste vaststellingsdatum bij eindarrest wordt beslecht.

Wil men de totale doorlooptijd drastisch verkorten, dan zal moeten ingegrepen worden op het niveau van de eerste aanleg en in het bijzonder op de duur van de opsporings- en gerechtelijke onderzoeken.⁴⁵

⁴⁴ FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. en MASSET, A., Manuel de procédure pénale, Collection scientifique de la Faculté de droit de l'ULg et Éd. du Jeune Barreau de Liège, 1989 897; VERSTRAETEN, R., Handboek strafvordering, Maklu, Antwerpen, 3ed, nrs. 37 en 1988.

Handboek Strafvordering, 3e editie, 1999, 894 blz.

⁴⁵ Zie advies over het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht (Commissie Franchimont), H.R.J., 23 juni 2004

Er werd reeds gewezen op de praktijk van de archivering van bepaalde dossiers op het parket van eerste aanleg.⁴⁶

In dat verband moet worden vastgesteld, dat in tegenstelling tot andere ressorten, de K.I. van het Hof van Beroep te Brussel geen veralgemeende toepassing maakt van het ambtshalve toezicht voorzien in art. 136 Wetboek van Strafvordering.

Vermits overleg niet tot een eenvormige toepassing van dit artikel heeft geleid, past hier wellicht een wetgevend initiatief om rechtsgelijkheid te verzekeren.

Daarbij mag dan natuurlijk niet vergeten worden dat een versnelling van de procedure in eerste aanleg een repercussie zal hebben op de werking van het Hof van beroep, de griffie en het parket-generaal.

3.3. Het Hof en het parket-generaal

3.3.1. De aanhangigmaking van de zaak bij de rechter in hoger beroep gebeurt door de opstelling van de akte van beroep. De dagvaarding die volgt, geldt slechts als verwitiging van plaats en tijdstip van verschijning.

Hoewel het theoretisch de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep is die beslist over deze fixatie, gaat het initiatief in werkelijkheid uit van het parket-generaal dat hem een voorstel van fixatie ter goedkeuring voorlegt.

Eigenaardig genoeg blijkt terzake geen echt overleg te gebeuren.

Het ware waarschijnlijk nuttig een dergelijk overleg tussen de eerste voorzitter en de procureur-generaal op te starten om te beletten dat de rollen worden overbelast en dat zaken systematisch moeten uitgesteld worden op de eerste zitting waarop zij zijn vastgesteld.

Systematisch uitstel van zaken veroorzaakt overlast doordat een tijdrovende rolregeling noodzakelijk wordt en magistraten en advocaten nutteloze inspanningen leveren om zaken voor te bereiden die uiteindelijk niet behandeld worden.

3.3.2. De problemen in verband met het naleven van de termijnen voorzien in de zgn. procedures “Franchimont” (art. 61ter §5 lid 2, 61quater §5 lid 4, 61quinquies §4 en 127 lid 4 Wetboek van Strafvordering) werden hierboven geschetst.

Teneinde het Hof in de mogelijkheid te stellen zoveel mogelijk de termijnen van de wet na te leven, past het dat het parket-generaal deze zaken zo vlug mogelijk zou fixeren nadat beroep werd aangetekend, ook al voorziet de wet geen sanctie.

3.3.3. De doorlooptijd van een zaak lijkt ook gunstig te kunnen worden beïnvloed door de publieke vordering, conform de verticalisering van het openbaar ministerie, toe te vertrouwen aan de magistraat die de zaak ook in eerste aanleg heeft behandeld. Er moet op gewezen worden dat op dit ogenblik het parket-generaal aanvoert op het maximum van haar capaciteit te functioneren en dat een toegenomen input, tengevolge van een verbeterde toestand in eerste

⁴⁶Verslag van de doorlichting van het parket te Brussel, HRJ, 21 mei 2001, p.11.

aanleg voor problemen zal zorgen. De huidige toestand leidt reeds tot moeilijkheden in complexere, vooral financiële, zaken.

3.3.4. In complexe zaken kan het ook enkel bevorderlijk zijn dat het openbaar ministerie schriftelijk zou vorderen.

3.4. Het Hof en de balie

Een goed beheer van de zitting komt niet alleen de magistratuur ten goede maar ook de partijen en hun advocaten, die daardoor nutteloze verplaatsingen en dossierstudie kunnen voorkomen.

Dit veronderstelt een aantal afspraken, die op geen enkel manier afbreuk doen aan de rechten van de verdediging.

De taak van de strafrechter bestaat erin de gegrondheid te bepalen van de tegen de beklaagde ingestelde strafvervolgning (art. 6.1 E.V.R.M.). Wanneer uitstel wordt verleend gebeurt dit rekening houdende met de rechten van de verdediging, met inbegrip van het recht op de vrije keuze van een raadsman (art. 6.3.c E.V.R.M.).

De magistraat die de zitting leidt heeft evenwel niet alleen rekening te houden met de individuele belangen van de partijen, hij is ook verantwoordelijk voor de goede werking van de rechterlijke orde. Aldus moet jaarlijks over de hangende zaken en over de gerechtelijke achterstand binnen het Hof verslag worden uitgebracht door de algemene vergadering (art. 340 §3 tweede lid, 2° en 3° Ger.W.) en is een kwalitatieve en doeltreffende afhandeling van de zaken een van de resultaten die de Eerste Voorzitter van een hof van beroep, belast met de organisatie van de werkzaamheden (art. 109 Ger.W.), moet realiseren.⁴⁷

In de zaak Croissant t./Duitsland (arrest 62/1991/314/385 van 25 september 1992), dat handelde over de vrije keuze van raadsman, heeft het E.H.R.M. geoordeeld dat deze vrije keuze niet onbegrensd is en dat het vermijden van onderbrekingen en uitstel beantwoordt aan de pertinente belangen van de rechtsbedeling en zelfs de aanstelling van een raadsman tegen de vrije keuze van een beklaagde kan rechtvaardigen.

De mogelijkheid om verstek te laten gaan of zich te laten vertegenwoordigen, het recht te zwijgen, het recht om zijn tegenstrever in strafzaken te verrassen, staat afspraken over een redelijke pleitduur niet in de weg en verlenen geen recht om de goede procesgang te belemmeren door onverantwoorde uitstellen (bv. door een advocaat op de laatste minuut te raadplegen, terwijl tijdig werd gedagvaard).

Een inleidende terechtzitting is de ideale plaats om afspraken te maken die een vlot verloop van de terechtzitting kunnen verzekeren: zo wordt het mogelijk nodeloos uitstel te vermijden en in ideale omstandigheden zelfs om op vast uur te pleiten.

Het protocol dat op 23 juni 2003 met de balie werd afgesloten moet consequent worden toegepast en zo nodig aangescherpt.

Een reeks voorstellen die van aard zijn om de behandeling van burgerlijke zaken te vereenvoudigen kunnen tenslotte ook nuttig worden toegepast op strafrechtelijk gebied, zoals het overmaken van conclusies op elektronische drager, het bezorgen van een

⁴⁷ Hoge Raad voor de Justitie. Standaardprofielen voor de functies van korpschef, B.S., 16 september 2000.

kopie van de aangehaalde rechtspraak en rechtsleer, het concluderen volgens een overeengekomen model met duidelijke uiteenzetting van de middelen.

3.5. De griffie van het Hof

Net zoals bij de magistratuur, wordt ook op het niveau van de griffie een bijzondere inspanning geleverd voor de behandeling van strafzaken. Aan de correctionele kamers worden griffiers toegewezen, gekozen onder de meest ervaren griffiers. Over de samenwerking tussen griffiers en magistraten in strafzaken werden geen problemen gemeld.

Er werd nochtans gewezen op het al te theoretisch aspect van de opleiding, die niet aansluit bij de werkelijke opdracht van de griffier in strafzaken. Een meer praktijkgerichte opleiding verdient alleszins aanbeveling.

Tenslotte zijn er een aantal punctuele technische verbeteringen die een versnelling van het werk zouden mogelijk maken:

- De zittingsgriffiers, in het bijzonder deze in strafzaken, werken dikwijls thuis. Projecten worden evenwel – enige uitzonderingen niet te na gesproken - niet per e-mail gewisseld tussen de magistraten en de griffiers. De reden daarvan lijkt te zijn dat de F.O.D. Justitie wel tussenkomt in de kosten van internetverbinding van de magistraat, maar niet in deze van de griffiers.

De HRJ is van mening dat een tussenkomst in deze internetkosten ook t.a.v. de zittingsgriffiers aangewezen is.

- In tegenstelling tot hetgeen gebeurt in andere arrondissementen, worden de gegevens van de bestreden vonnissen, in het bijzonder de kwalificaties en de namen van de partijen, niet per elektronische drager overgemaakt tussen de griffie van de rechtbank van eerste aanleg en deze van het Hof van Beroep. Dit betekent dat alles opnieuw wordt uitgeschreven of dat men zich behelpt met fotokopieën en knip-en plakwerk.

Zonder de implementatie van het Phenix-project af te wachten dienen de plaatselijke verantwoordelijken de nodige inspanningen te leveren om de overdracht van informatie op efficiëntere wijze (bvb. door elektronisch verkeer) te verzekeren.

- De incompatibiliteit van de gebruikte programma's (Frame en Microsoft Word) is in andere rechtsgebieden geen probleem, zodat een voluntaristische aanpak ook het probleem in Brussel moet kunnen oplossen.

Tenslotte moet een reële inspanning worden geleverd om het gebruik van de beschikbare apparatuur te optimaliseren.

- Het bestaan van een scanner op de griffie is niet bij alle griffiers bekend en er wordt bijgevolg geen optimaal gebruik van gemaakt. Het zou bijgevolg nuttig zijn het gebruik van de scanner "in te burgeren".

3.6. Het inzetten van referendarissen

Het inzetten van referendarissen zou ook in strafzaken een gunstige invloed hebben. Nochtans is het aangewezen deze eerst in te zetten waar de nood het hoogst is, nl. in bepaalde burgerlijke

kamers. Het huidig beschikbaar aantal referendarissen laat niet toe deze ook in de strafkamers in te zetten.

3.7. Het Hof en de politiediensten

Melding werd gemaakt van het feit dat moeilijkheden bij de overbrenging van aangehouden beklaagden leidt tot moeilijkheden bij het beheren van de zitting. Daar men nooit zeker is dat de gedetineerden tijdig zullen aanwezig zijn, wordt de rol overladen met zaken met zaken waarin de beklaagden niet aangehouden verschijnen. Zijn de aangehouden beklaagden wel aanwezig, dan worden deze zaken niet behandeld. Het gevolg is dat tijd moet geïnvesteerd worden in het regelen van de rol en dat partijen en magistraten energie steken aan de voorbereiding van dossiers die uiteindelijk niet worden behandeld.

Dit fenomeen doet zich niet voor op het niveau van de K.I., die op een voorkeurbehandeling door de politiediensten kan rekenen zodat de zaken zelf op vast uur kunnen behandeld worden wat niet het geval is voor de correctionele kamers zowel in eerste aanleg als in beroep.

Bij wijze van experiment werd een zitting voorzien in de namiddag, voorbehouden voor met gedetineerde beklaagden. De inspanning van de politiediensten kan op deze wijze beter gespreid worden: overbrengingen voor de K.I. in de voormiddag en de overige overbrengingen in de namiddag. Dit leidt tot een vlotter verloop van de zittingen van de correctionele kamer.

Indien dit experiment positief wordt geëvalueerd in functie van een vlot verloop van de zitting, moet deze formule worden aanbevolen.

VI. AANBEVELINGEN

1. Algemene aanbevelingen

1.1. Ten behoeve van de magistratuur

- ter beschikking stellen van de nodige kantoorruimten in het justitiepaleis;
- integratie en professionalisering van de bibliotheken;
- een efficiënte informatie en computertechnologie.

1.2. Betere informatiedoorstroming vanuit de diverse overlegvergaderingen naar de basis

1.3. Optimalere inzet van de griffie/de ondersteunende diensten en een efficiëntere samenwerking met de magistratuur:

- de aanwerving van beter gekwalificeerd administratief personeel;
- uitbouw van een managementteam o.l.v. de korpschef, die in zijn managementopdracht wordt bijgestaan door o.m. de (gekwalficeerde) hoofdgriffier en een personeelsbeheerder (wat de nu daartoe aangestelde magistraten zou vrijmaken voor hun rechtsprekende functie);
- een meer praktijkgerichte opleiding voor de griffiers;
- een tussenkomst in de kosten van internetverbinding t.b.v. de zittingsgriffiers;
- stroomlijning van de administratieve werkprocessen, om overbodige stappen en handelingen uit te schakelen.

- optimale aanwending van de beschikbare (of aan te kopen) materiële/logistieke middelen (scanners, dictafoons, ...); overdracht van informatie tussen de griffies van eerste aanleg en van beroep bij middel van hedendaagse informatie- en communicatietechnologie.

1.4. Optimale inzet van de referendarissen

1.5. Een vlotte samenwerking met de balie:

- het afsprakenprotocol met de balie moet consequent worden toegepast en zonodig aangescherpt;
- punctuele zaken: overmaken van conclusies op elektronische drager; toevoeging van kopie van de aangehaalde rechtspraak en rechtsleer;
- concluderen volgens een overeengekomen model met duidelijke uiteenzetting van de middelen.

2. Aanbevelingen m.b.t. de burgerlijke kamers

2.1. Optimale specialisatie. Eventuele herziening en aanvulling van de materies per kamer Billijke werklastverdeling.

Niet enkel moeten de vacatures in de kamers in de mate van het mogelijke worden ingevuld met magistraten die reeds een ervaring hebben in de materies die zij zullen behandelen, maar het verdient ook aanbeveling om na te gaan of de over de jaren heen gehanteerde indeling van de materies nog aangepast is en of er een billijker werkverdeling mogelijk is onder de magistraten van de onderscheiden kamers. De toevoeging van 9 extra magistraten in het kader van het Protocol is daartoe een optimale gelegenheid.

2.2. Optimale organisatie van alleenzettelende raadsheren versus collegiale kamer

Alhoewel het statistisch lijkt vast te staan dat de alleenzettelend raadsheren niet sneller werken dan in collegiaal verband, lijken nog al wat zaken die niet complex zijn toch collegiaal te worden behandeld. Dit aspect moet nader onderzocht worden.

2.3. Bewaking van de termijnen van beraad

Het feit dat het Hof van Beroep te Brussel langere termijnen van beraad kent dan de andere hoven van beroep zonder dat de arresten van een noemenswaardig betere kwaliteit zijn, (cassatie-ratio) noopt tot bezinning en aanpak. Het moet mogelijk zijn om een veel groter aantal arresten binnen een termijn van drie maanden uit te spreken.

2.4. Optimaal formaat voor conclusies. Beheersing van de duur van de debatten

Met de balie moet overleg worden gepleegd over de “ordening” van de conclusies in hoger beroep (onderscheid tussen grieven, middelen en argumenten), het opleggen van een vervangende syntheseconclusie vanaf de dupliek, en meer discipline in de handhaving van de aangekondigde duur van de pleidooien.

2.5. Betere inzet van de referendarissen en het griffiepersoneel

De redactie van arresten (inclusief het opzoekingswerk en de ordening van het dossier) gebeurt nog zeer ambachtelijk en naar het individuele inzicht en de gewoonte van elke magistraat afzonderlijk. Zo het vanzelf spreekt dat enkel de magistraat aan het beraad deelneemt en de eindverantwoordelijkheid draagt voor het arrest, moet het mogelijk zijn om de referendarissen op een structurele wijze beter in te zetten en te betrekken bij bepaalde onderdelen van de redactie van de arresten, zodat zowel het beraad over het project en de uitspraak kunnen worden versneld.

2.6. Inzet van het optimaal aantal magistraten

Doordat het Hof van Beroep heden niet kan beschikken over gekwalificeerd personeel voor welbepaalde taken van coördinatie en personeelsbeleid, worden in een korps van 62 magistraten drie magistraten quasi voltijds ingezet voor die opdrachten. Ook moet worden nagegaan of het aantal externe delegaties kan worden beperkt.

2.7. Kwaliteitsopvolging van de rechtspraak in eerste aanleg

Het feit dat er nog enkele rechters zijn die in eerste aanleg vonnissen vellen die meestal grondig hervormd worden in hoger beroep, noopt tot samenspraak tussen de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep en de betrokken voorzitter van de eerste rechtsmacht met het oog op een strakkere kwaliteitsbewaking in graad van eerste aanleg en er minder aanleiding is tot hoger beroep tegen de vonnissen van deze enkele magistraten.

2.8. Reflexie over de mogelijkheden tot beperking van het (tergend) hoger beroep

Het is aangewezen dat het Hof in herinnering brengt dat de wet het sanctioneren van ‘dilatoire’ hogere beroepen mogelijk maakt.

De nota van raadsheer Stefaan Raes⁴⁸ over middelen om het hoger beroep te beperken, verdient verdere studie.

2.9. Eventuele invoering via wettelijke weg van de ‘leave to appeal’

Deze Engelse variante is waarschijnlijk niet aangepast of aanpasbaar aan het Belgische systeem van burgerlijke rechtspleging, maar verdient niettemin nadere studie.

2.10. Reflectie over het behoud van het centrale systeem van inleiding en instaatstelling

De aanbeveling op dit stuk van de H.R.J. in zijn nota⁴⁹ kan wellicht voor een verdere verbetering zorgen. De samenvatting vindt de lezer op pagina .. van deze doorlichting.

2.11. Reflectie over de beperking van de motiveringsplicht

Informele en verkennende contacten vonden reeds plaats tussen de eerste voorzitter van het Hof van Beroep en het Hof van Cassatie over de juiste draagwijdte van de motiveringsplicht. De H.R.J. kan niet anders dan aanbevelen dat deze contacten zouden hernomen worden.

⁴⁸ Zie bijlage 11.

⁴⁹ Zie voetnoot 18.

2.12. Duidelijke omschrijving van de gewenste kwalificatie of specialisatie in het kader van de benoemingsadviezen

De invulling van de vacatures in het Hof van Beroep kan worden verbeterd door een betere omschrijving vanwege het Hof van de gewenste specialisatie of kwalificatie van de kandidaat.

2.13. Nagaan welke wijze de plaatsvervangende magistraten het best kunnen worden ingezet en overleggen hoe hun termijn van beraad kan worden ingekort

De “specifieke en doelgerichte” ad hoc inzet van plaatsvervangende magistraten kan worden verbeterd. Zoals deze groep magistraten de wettelijk bepaalde historische achterstand heeft helpen wegwerken, kunnen ook de “gewone” achterstandszaken aan plaatsvervangende magistraten worden toevertrouwd. Daardoor kunnen de nieuwe instaat gestelde zaken en meer complexe achterstandszaken uitsluitend worden behandeld door het beroepskader. Na het wegwerken van de achterstandszaken kan de inzet van plaatsvervangende magistraten worden beperkt tot het behandelen van uitzonderlijke pieken in de werklast van de gewone kamers.

Aan de gemiddeld te lange termijnen van beraad van de plaatsvervangende rechters moet worden verholpen.

2.14. Bepalen van een kalender voor het inlopen van de achterstand

Rekening houdende met (i) de volledige invulling van het bestaande kader van 62 magistraten, (ii) de uitbreiding van het kader met 9 magistraten als gevolg van het Protocol, (iii) de verhoging van het aantal effectief inzetbare magistraten in burgerlijke zaken door het beperken van de delegaties en vrijstellingen, (iv) de geschetste regeling voor het wegwerken van de achterstandszaken, (v) een betere bewaking van de termijnen van beraad, en (vi) uitgaande van de huidige de facto prestatienorm van 100 arresten per magistratuur per jaar, moet het mogelijk zijn de gemiddelde wachttijd van niet spoedeisende zaken te beperken tot 12 maanden en de gemiddelde termijn van beraad te herleiden tot minder dan 3 maanden.

Eens het Hof van Beroep op kruissnelheid is gekomen zal het kader meer dan volstaan om het vooralsnog stagnerende aantal jaarlijks nieuw instaat gestelde zaken vlot af te werken.

3. Aanbevelingen in strafzaken

3.1. Als besluit kan gesteld worden dat er volgens de beschikbare informatie, geen onaanvaardbare achterstand wordt opgelopen bij de behandeling van de strafzaken door de bodemrechter in graad van beroep. Voor de verkorting van de fixatietermijn van Nederlandstalige strafzaken lijkt het (mogelijks tijdelijk) voorzien van een bijkomende kamer noodzakelijk.

Om te vermijden dat justitie met twee snelheden werkt (een voor gemakkelijke zaken en een voor complexe zaken), zouden de korpschefs (zowel van eerste aanleg als in beroep) niettemin – in onderling overleg en rekening houdend met de aard van de zaken- een evenwichtige doorstroming in de behandeling moeten verzekeren.

Het verkorten van de totale doorlooptijd van strafzaken vereist een aantal ingrepen op het niveau van de eerste aanleg, zowel op het parket als op de rechtbank.

Een voorbehoud moet worden geformuleerd in verband met het fixeren van de zaken door het parket-generaal voor de K.I. Waar de behandeling van de zaken door de zetel binnen kort bestek gebeurt, kan worden vastgesteld dat er wel een vertraging optreedt op het niveau van het parket-generaal. Er kon wel worden vastgesteld dat deze vertraging afneemt.

3.2. Enkele wetgevende initiatieven zijn wenselijk:

- om een eenvormige toepassing van artikel 136 Wetboek van Strafvordering te verzekeren, die klaarheid schept over de exacte draagwijdte van het toezicht dat de kamer van inbeschuldigingstelling kan of moet uitoefenen;
- om een realistische termijn te voorzien voor de behandeling van de beroepen in de zgn. procedures “Franchimont” (art. 61ter §5 lid 2, 61quater §5 lid 4, 61quinquies §4 en 127 lid 4 Wetboek van Strafvordering) en om desgevallend een sanctie in te voeren in geval van niet naleving;
- om het openbaar ministerie in de mogelijkheid te stellen om afstand te doen van beroep;
- een fundamentele reflexie over de tijdrovende assisenprocedure zou tot een grotere beschikbaarheid van magistraten kunnen leiden.

3.3. Volgende aanbevelingen moeten leiden tot een beter begrip van de bestaande toestand of de verbetering van de bestaande praktijken:

- Verzameling van het nodige statistisch materiaal voor systematische opvolging van:
 - de totale doorlooptijd van de zaken (tussen de datum van de feiten, de datum van het openen van een opsporings- of gerechtelijk onderzoek en de eindbeslissing)
 - de termijnen van beraad
 - het aantal zaken die wachten op fixatie voor de K.I.
- Overleg tussen de zetel en het parket-generaal over het fixeren van zaken (zowel voor de K.I. als ten gronde) en met de balie over het zittingbeheer.
- Mits positieve evaluatie, veralgemening van het experiment waarbij namiddagzittingen worden voorbehouden voor gedetineerde beklaagden.